

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Кафедра англійської мови та перекладу

«До захисту допускаю»

Завідувач кафедри англійської мови та перекладу,
кандидат педагогічних наук, доцент

_____ Юлія ТАЛАЛАЙ
« _____ » _____ 2024 р.

**Вираження категорії детермінації у перекладі
художніх текстів з англійської мови на українську**

Спеціальність: Філологія (германські мови та літератури (переклад
включно), перша – англійська)

Освітня програма: Філологія (Англійська, німецька мови та літератури
(переклад включно))

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації – Магістр філології за спеціалізацією «Германські
мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

Автор роботи: Климко Катерина Андріївна

підпис

**Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент Шагала Леся Богданівна**

підпис

Дрогобич, 2024

**Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка**

Зав. кафедрою

(підпис)

(дата)

**Завдання
на підготовку кваліфікаційної роботи**

1. Тема: «Вираження категорії детермінації у перекладі художніх текстів з англійської мови на українську».
2. Керівник: кандидат педагогічних наук, доцент Шагала Леся Богданівна
3. Студент: Климко Катерина Андріївна
4. Перелік питань, що підлягають висвітленню у кваліфікаційній роботі: теоретичне обґрунтування поняття категорії означеності/неозначеності в сучасній лінгвістиці, порівняльний аналіз засобів вираження категоріальних значень в мовній парі «англійська – українська», визначення семантико-прагматичних функцій англійських артиклів, аналіз перекладацьких трансформацій.
5. Список рекомендованої літератури: Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов; Караман С.О. Сучасна українська літературна мова; Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов; Кочерган М.П. Вступ до мовознавства.
6. Етапи підготовки роботи _____

№	Назва етапу	Термін виконання	Термін звіту перед керівником, кафедрою
1	Вивчення та аналіз літератури з теми	жовтень – листопад 2023	грудень 2023
2	Формування основної частини дослідження	січень – травень 2024	червень 2024
3	Узагальнення результатів дослідження	вересень – жовтень 2024	31 жовтня 2024
4	Оформлення магістерської роботи	листопад 2024	29 листопада 2024

7. Дата видачі завдання _____
8. Термін подачі роботи керівнику _____
9. З вимогами до виконання кваліфікаційної роботи і завданням ознайомлений (а) _____

(підпис студента)

10. Керівник

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Климко К.А. Вираження категорії детермінації у перекладі художніх текстів з англійської мови на українську. У магістерській роботі розглянуто засоби вираження категорії детермінації в англійській та українській мовах. Дослідження охоплює теоретичне осмислення поняття граматичної категорії та емпіричний аналіз рівнів вираження категорії означеності / неозначеності в обох мовах. Особлива увага приділяється функціональному аналізу англійських артиклів та їхнім українським відповідникам. Практична частина роботи базується на контрастивному аналізі оригінального англomовного тексту Дж. Орвелла «1984» та його українського перекладу В. Шовкуна.

***Ключові слова:** граматична категорія, категорія означеності/неозначеності, означений артикль, неозначений артикль, детермінація.*

ABSTRACT

Klymko K.A. Expression of the category of determination in the translation of literary texts from English into Ukrainian. The master's paper deals with the means of expressing the category of determination in English and Ukrainian. The study includes theoretical understanding of the concept of grammatical category and empirical analysis of the levels of expression of the category of definiteness / indefiniteness in both languages. Particular attention is paid to the functional analysis of English articles and their Ukrainian equivalents. The practical part of the work is based on the contrastive analysis of the original English text «1984» by J. Orwell and its Ukrainian translation by V. Shovkun.

***Keywords:** grammatical category; the category of definiteness / indefiniteness; the definite article; the indefinite article; determination.*

ABSTRAKT

Klymko K.A. Ausdruck der Kategorie der Bestimmung in der Übersetzung der literarischen Texte aus dem Englischen ins Ukrainische. Die Magisterarbeit

beschäftigt sich mit den Ausdrucksmitteln der Kategorie der Determination im Englischen und Ukrainischen. Die Studie umfasst ein theoretisches Verständnis des Konzepts der grammatischen Kategorie und eine empirische Analyse der Ausdrucksebenen der Kategorie der Bestimmtheit/Unbestimmtheit in beiden Sprachen. Besonderes Augenmerk wird auf die funktionale Analyse der englischen Artikel und ihrer ukrainischen Äquivalente gelegt. Der praktische Teil der Arbeit basiert auf der kontrastiven Analyse des englischen Originaltextes von J. Orwells „1984“ und seiner ukrainischen Übersetzung von V. Shovkun.

Schlüsselwörter: *grammatische Kategorie, Kategorie der Bestimmtheit/Unbestimmtheit, bestimmter Artikel, unbestimmter Artikel, Bestimmung.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ	10
1.1. Образність мовлення текстів.....	10
1.2. Базові методи аналізу тексту.....	12
РОЗДІЛ 2 АДЕКВАТНІСТЬ ТА ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ ПЕРЕКЛАДУ	16
2.1. Рівні еквівалентності та адекватності	16
2.2. Переклад як процес	21
2.3. Функції перекладу	25
РОЗДІЛ 3 ГРАМАТИЧНА КАТЕГОРІЯ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ	29
3.1. Системні відмінності у мовній парі «англійська – українська».....	30
3.2. Категорія детермінації у мовах, що взаємодіють	35
3.3. Формування навичок вираження категоріальних значень у методиці навчання іноземної мови та перекладу.	64
3.4. Система вправ на набуття навичок відтворення категоріальних значень артикуля.....	66
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
SUMMARY	82
ZUSAMMENFASSUNG.....	87
ДОДАТКИ.....	93

ВСТУП

За допомогою мови як системи знаків суспільство комунікує ті функціонує у різних сферах, що відображає його духовне життя, історію, політико-економічні зв'язки та інші аспекти буття. Мова є системою словесного вираження ідей, думок і постає у формах усного та писемного мовлення. В умовах міжкультурного спілкування все більше зростає роль перекладної літератури. Тому підвищуються вимоги і до якості перекладів та перекладача, який є посередником у таких зв'язках.

Проблема відтворення значень англійських артиклів українською мовою є одним із ключових питань контрастивної лінгвістики та теорії перекладу. Відсутність прямого відповідника артикля в українській мові свідчить про різні мовні картини світу, що відображаються у граматичних системах цих мов. Глибоке дослідження цього феномену дозволить не лише збагатити теоретичне трактування одного з аспектів перекладу, але й сприяти розвитку нових моделей багатомовної комунікації.

У науковій літературі явище артикля вивчається у різних напрямках. Лінгвісти досліджують проблеми його статусу, взаємозв'язку з частинами мови, ролі артикля у змістовій та формальній структурі комунікації (С. Дорошенко, О. Мосієнко, Л. Служинська, Г. Удовіченко, А. Ольховська, М. Фолі). По-друге, артикль досліджується у плані теорії та практики перекладу (В. Карабан, І. Корунець, А. Мамрак, Т. Кияк, Л. Черноватий, Д. Панченко), а саме у світлі перекладацьких трансформацій розглядаються засоби перекладу смислового навантаження артикля, яке слід відобразити в іншій мові, у тім числі українській.

Актуальність дослідження перекладу артиклів посилюється потребами сучасного суспільства. Зростання обсягу англomовної інформації в різних сферах (наука, техніка, культура) вимагає від перекладачів високого рівня компетентності. Розробка ефективних стратегій перекладу артиклів і пошук

прийомів вираження іншою мовою імплікованих смислів сприятиме підвищенню якості перекладів, що, в свою чергу, сприятиме більш ефективній комунікації у міжкультурному співробітництві та безперешкодному обміну інформацією.

Метою магістерської роботи є вивчення лінгвістичних механізмів вираження категорії означеності/неозначеності при перекладі художніх текстів з англійської мови на українську.

Досягнення мети вбачається у вирішенні таких **завдань** дослідження:

- теоретичне обґрунтування поняття категорії означеності/неозначеності в сучасній лінгвістиці;
- порівняльний аналіз засобів вираження означеності/неозначеності в англійській та українській мовах на різних лінгвістичних рівнях;
- визначення семантико-прагматичних функцій англійських артиклів;
- аналіз різноманітних перекладацьких трансформацій, що використовуються для передачі категорії детермінації в українському перекладі.

Предмет дослідження - аналіз прийомів, до яких вдаються для адекватного передавання значень артиклів англійської мови засобами української мовної системи.

Об'єктом магістерського дослідження є категорія означеності/неозначеності як мовна універсалія та її прояв у мовній парі «англійська – українська».

Матеріалом для дослідження обрано широкий спектр наукових джерел, зокрема енциклопедичні видання, лексикографічні джерела та теоретичні праці, присвячені проблемі вираження категоріальних значень детермінативів у зіставних мовознавчих дослідженнях. Теоретичне підґрунтя роботи складають наукові розвідки вітчизняних і зарубіжних лінгвістів та перекладознавців.

Ілюстративним матеріалом пошуку постає роман Джорджа Орвелла «1984» та його переклад українською Віктора Шовкуна.

Для досягнення поставлених цілей у магістерській роботі застосовуватимуться такі **методи дослідження**: описовий, порівняльний, системний аналіз, синтез та статистичний аналіз суцільної вибірки.

Наукова новизна роботи полягає у проведенні аналізу практичних перекладацьких рішень при передачі імпліцитних значень англійських артиклів у художньому творі засобами мовою мети, а саме українською. У якості ілюстративного матеріалу відібрано 202 варіанти відтворення значень детермінації з англійського оригінального тексту у зіставленні з викладом цільовою мовою.

Результати дослідження мають значну **практичну цінність** для розуміння шляхів забезпечення адекватного перекладу в практиці підготовки філологів та фахових перекладачів у ЗВО. Проаналізований матеріал дозволяє усвідомити специфіку вираження категорії детермінації в англійській та українській мовах та підібрати найбільш точні лінгвістичні засоби для передачі імпліцитних смислів. Ілюстративний матеріал, отриманий в ході дослідження, може бути ефективно використаний у навчальному процесі для розвитку навичок аналізу та синтезу, необхідних для професійної перекладацької діяльності.

Результати магістерської праці пройшли **апробацію** шляхом участі у міжнародній науковій конференції Innovative Processes in Language and Literature: Challenges of Times (April, 29, 2024, Drohobych-Ottava-Mariupol (Kyiv) - Odesa) та публікації **статті** на тему «Співвідношення засобів вираження категорії детермінації у мовній парі «англійська – українська». (URL: <https://de.promonograph.org/index.php/de/catalog/book/mge04-2024>)

Структура роботи – вступна частина, три розділи, загальні висновки, список використаних джерел, додатки.

РОЗДІЛ 1

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

1.1. Образність мовлення текстів

Тексти поділяються на різноманітні жанри, кожен з яких має свої специфічні функції та структурні особливості. Художня література, релігійна, наукова, публіцистична, офіційно-ділова та інші жанри відрізняються за своєю метою комунікації, набором мовних засобів, стилістикою та адресатом. Художня література має за мету естетичний вплив на читача, що забезпечується використанням образів, метафор та інших художніх засобів. Наукова література передбачає точність у формулюваннях та об'єктивність, передаючи факти, результати досліджень та висновки. Публіцистика спрямована на формування громадської думки за допомогою аргументації та емоційних апеляцій. Офіційно-ділова література служить для регулювання суспільних відносин. Тексти цього жанру мають чітку структуру та формальний стиль. Вивчення жанрової специфіки текстів є важливим аспектом лінгвістичних досліджень, оскільки дозволяє глибше зрозуміти механізми мовної комунікації.

Художній переклад є багатогранною сферою, що охоплює різноманітні жанри літератури, від прози до поезії. Кожен жанр має свої специфічні особливості, які вимагають від перекладача застосування різних стратегій та прийомів. Особливу складність представляє переклад поетичних творів, який характеризується високим ступенем суб'єктивності та вимагає від перекладача не лише лінгвістичної компетентності, а й глибокого розуміння культурного контексту, поетики та стилістики [57, с. 208].

У центрі нашого дослідження – предметний аналіз перекладу конкретного художнього тексту. Текст мовою перекладу – це, перш за все, передача тієї ж інформації, яка закладена в оригіналі цільовою мовою, проте

переклад художньої літератури значно відрізняється від перекладу наукових чи публіцистичних текстів.

Художній стиль текстів – це особливий вид мовлення, який використовується в літературі для створення образів, вираження емоцій та впливу на читача. Він відрізняється від інших стилів своєю образністю, емоційністю та використанням широкого спектру мовних засобів. Для художніх творів важливими є естетика та розважальна функція, сюжет, образність, цілісність тексту, а також часте використання художніх засобів. Основна відмінність цього функціонального стилю полягає в тому, що, на противагу іншим стилям, у ньому завжди вдаються до низки стилістичних засобів (епітетів, метафор, порівнянь тощо), що і виокремлює його з-поміж інших. Автентичність же досягається за допомогою лексичних одиниць, які відображають національно-культурні аспекти.

Висока ступінь образності, багатозначність лексичних одиниць, а також культурна специфіка оригіналу створюють значні труднощі для перекладача. Кожне слово в художньому тексті несе в собі багатосаровий зміст, який формується не лише лексичним значенням, а й контекстом, стилістичними засобами та культурними конотаціями. Тому дослівний переклад часто призводить до спотворення авторського задуму та втрати художньої цінності тексту. Перекладач художнього твору повинен володіти не лише глибокими знаннями мов, а й тонким розумінням літературних прийомів, культурних кодів та психології автора. Він має здатність аналізувати текст на різних рівнях – фонетичному, морфологічному, лексичному та синтаксичному – щоб відтворити в цільовій мові не лише зміст, а й стиль, емоційність та художню образність оригіналу [60, с. 80].

Фахівці з питань художнього перекладу наголошують, що переклад художнього тексту це комплексний процес, у якому лексеми чи граматичні структури можуть набувати різних значень, залежно від контексту і котекусту, а не їхнього словникового відповідника. Переклад художніх текстів – це

делікатне мистецтво, яке вимагає від перекладача не лише знання мов, а й глибокого розуміння культурних аспектів та літературних прийомів. Для прикладу, одним з найскладніших завдань при перекладі є передача гри слів. Ця проблема виникає через те, що мови мають різні лінгвістичні особливості та культурні коди. Прийоми, які створюють комічний ефект в одному тексті, можуть бути зовсім не зрозумілими або навіть недоречними в іншому.

Перекладач, який стикається з таким завданням, повинен володіти не лише словниковим запасом, а й глибокими білінгвальними компетенціями та знанням культури обох народів. Він повинен володіти здатністю аналізувати різні рівні мови – фонетичний, лексичний, граматичний – щоб знайти найкращий спосіб передати задум автора. Крім того, перекладач повинен враховувати культурні відмінності, які можуть вплинути на сприйняття гумору. Це вимагає від нього не лише лінгвістичної, але й культурної компетентності [60, с. 81].

Саме тому задля вдалої та естетичної інтерпретації перекладачі вдаються до глибокого аналізу тексту оригіналу, його лексичних одиниць та комунікативної функції.

1.2. Базові методи аналізу тексту

Виконанню перекладу будь-якого тексту передуює його аналіз. Серед елементів, які підлягають аналізу, - лексичні одиниці.

Вчені наголошують, що під час перекладу художнього тексту необхідно розглядати лексеми з одного боку як явище лінгвістики, а з іншого – як частину лінгвопоетики, де ключовою частиною є саме художній образ [26, с. 423-424]. Під час перекладу прози, поезії, п'єс чи інших видів художніх текстів перекладач зобов'язаний враховувати особливості культури мов оригіналу та перекладу, цільову читацьку аудиторію, а також звертати увагу на характерні риси першотвору, що робить його унікальним та своєрідним.

Перекладений твір, як результат роботи перекладача, повинен відображати усю ідейність та естетичність твору оригіналу, враховуючи зміст та художню форму, а також передавати наміри автора, його особистий стиль, не гублячи при цьому ідіостиль самого перекладача [70, с. 165]. Як явище, переклад художніх творів не лише передає вихідний текст мовною системою іншого народу, враховуючи усі правила еквівалентності та адекватності, а ще й є окремим видом літературної діяльності, оскільки перекладач, в свою чергу, певним чином є і співавтором твору, так званим посередником між автором оригіналу та читачами мовою перекладу.

Як фахівець, перекладач зобов'язаний усвідомлювати та осмислювати ідею тексту оригіналу, інтегрувати цю проаналізовану інформацію в мову перекладу та утворити цілісний та послідовний текст, який буде відтворювати повну картину для читачів, що вимагає неабиякого таланту та вміння.

Також важливим фактором є обізнаність перекладача з мовною та екстралінгвістичною специфікою того чи іншого виду твору [67]. Така проекція буде адекватною лише в тому випадку, якщо перекладач врахує усі функціональні аспекти мови оригіналу, а також ідею першотексту, закладену автором для вираження певної комунікативної функції [5, с. 14]. Компетентний перекладач зобов'язаний володіти як мовою оригіналу, так і мовою перекладу, вільно орієнтуючись у лексиці та граматичних нормах. Надважливим є також критичне мислення і вміння використовувати зіставний метод та метод смислового аналізу під час розбору граматичних структур чи добору лексичних еквівалентів.

Контрастивний аналіз є фундаментальним методом лінгвістики, що передбачає систематичне зіставлення двох або більше мов з метою виявлення як їхніх спільних рис, так і відмінностей на всіх рівнях мовної структури: фонетичному, морфологічному, синтаксичному та семантичному. Цей метод дозволяє не лише виявити інтерференційні труднощі при вивченні іноземної мови носіями рідної мови, але й глибше зрозуміти механізми функціонування

мовних систем загалом. В процесі контрастивного аналізу одна з мов виступає як еталон, з яким порівнюється інша мова. Порівняння може відбуватися як за принципом «від загального до часткового», тобто від виявлення загальних рис до аналізу специфічних відмінностей, так і навпаки. Важливою відмінністю контрастивного аналізу від типологічного є те, що останній спрямований на виявлення загальних закономірностей, властивих різним мовним системам, без прив'язки до конкретних мов. Контрастивний аналіз, навпаки, зосереджується на порівнянні конкретних мов і виявленні їхніх індивідуальних особливостей. Таким чином, контрастивний аналіз є незамінним інструментом для лінгвістів, перекладачів, а також для розробки ефективних методів викладання іноземних мов [44, с. 13].

В той час, метод смислового аналізу передбачає детальне дослідження семантичної структури висловлювання, виявлення ключових понять, їхніх взаємозв'язків та функцій у контексті. Словесний аналіз дозволяє перекладачеві не лише зрозуміти загальний зміст повідомлення, а й проникнути в його глибинну структуру, виявити підтексти та нюанси. Для ефективного проведення смислового аналізу використовуються різноманітні прийоми, такі як виділення ключових слів, рельєфних лексичних одиниць та застосування трансформаційних процедур. Виділення ключових слів дозволяє визначити центральну ідею висловлювання та побудувати логічну схему тексту. Рельєфні слова, які зазвичай несуть в собі додаткову емоційну або стилістичну інформацію, допомагають передати індивідуальний стиль автора та створити відповідний образ. Трансформаційні процедури, такі як заміщення, уточнення, конкретизація, дозволяють адаптувати зміст повідомлення до вимог цільової мови та культури, забезпечуючи при цьому збереження основного змісту. Таким чином, словесний аналіз є невід'ємною частиною професійної діяльності перекладача, оскільки він забезпечує точність і адекватність перекладу, а також дозволяє передати всі нюанси оригіналу [44, с. 16].

Отже, текст, який підлягає перекладу, необхідно перш за все проаналізувати з точки зору його лексичного наповнення, структури одиниць висловлювання та здійснити смисловий аналіз.

РОЗДІЛ 2

АДЕКВАТНІСТЬ ТА ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ ПЕРЕКЛАДУ

2.1. Рівні еквівалентності та адекватності

Основними рисами фахово виконаного перекладу є його адекватність та еквівалентність, які є головними критеріями оцінювання того чи іншого перекладеного тексту. Еквівалентність, як лінгвістичне явище, протиставляє еквівалентні відповідники в мовних парах з метою максимального усунення відмінностей структур цих лінгвістичних систем [19, с. 106]. Порівняння проводяться між одиницями усіх функціональних рівнів мови, особливо, якщо їхня комунікативна функція не змінюється у різних системах, тому цей метод вимагає неабияких вмінь, знань та творчих здібностей. Саме через відмінність мовних одиниць, на цьому етапі релевантність розглядається не з точки зору окремих лексем, а з перспективи цілого тексту, його інтерпретації та точності відтворення усіх можливих особливостей тексту мови оригіналу. Варто зазначити, що деякі науковці розглядають еквівалентність не як окремий критерій, а як специфічний різновид адекватності перекладу, норми якого регулярно змінюються. Також дослідники відокремлюють так звані *рівні еквівалентності*, до яких належать [18, с. 196]:

1) Збереження мети комунікації (передача емоцій мовця чи певного переносного значення). На цьому рівні можуть втрачатися логічні зв'язки між текстом оригіналу і перекладу через неможливість виразити значення ідіоматичних виразів, передати їхню структуру та лексичний склад.

2) Передача логічних смислових значень образно, з мінімальними або взагалі відсутніми семантичними збігами. У цьому контексті неможливо пов'язати структурний рівень з лексичним. Проте завжди зберігається ідентифікація комунікативної ситуації, її ціль, низка загальних понять, які перекладач використовує для опису ситуації. Рідко прослідковується паралелізм лексем.

3) Відтворення значної частини синтаксичних структур тексту оригіналу. Для цього рівня еквівалентності характерним є використання слів та структур, близьких за змістом до лексем в першотворі, та повне розкриття змісту твору.

4) Максимальна наближеність текстів мови оригіналу та мови перекладу. Завдяки великій кількості стилістично-нейтральної лексики у мовних системах, перекладачу легко зберегти стилістичні особливості твору. Проте, дуже важливо враховувати контекст та котекст, щоб не використати логічно недоречний відповідник певного слова мови першотвору. З цієї перспективи не важко простежити майже повний збіг лексем та яскраво виражене явище паралелізму.

Переклад – це складний процес, пов'язаний з подоланням мовних і культурних бар'єрів. Хоча мета перекладу – забезпечити розуміння між людьми, що говорять різними мовами, досягти повної відповідності між оригіналом і перекладом не завжди можливо. Це пов'язано з тим, що кожна мова має свою унікальну систему вираження думок, а також відображає особливості культури, в якій вона використовується. Саме тому в теорії перекладу важливу роль відіграють поняття еквівалентності та адекватності, які допомагають оцінити, наскільки вдало перекладач впорався зі своїм завданням.

Деякі науковці стверджують, що еквівалентність полягає у тотожному відтворенні комунікативної ситуації, проте не обов'язково з урахуванням змісту. Еквівалентність залежить від розуміння першотексту на усіх його можливих рівнях: семантичному, стилістичному та функціонально-комунікативному. Важливо, щоб перекладач вдало передав інтенцію саме тексту оригіналу, не додаючи нічого від себе, та дотримувався усіх відомих сучасних норм перекладу [26, с. 507].

Еквівалентність у перекладі – це не просто пошук відповідників слів, а складний процес досягнення рівноцінності між оригінальним текстом та його

перекладом. Це означає, що перекладач має передати не лише буквальний зміст, але й весь спектр смислів, які несе в собі оригінал. Це включає в себе не тільки інформацію, яку ми отримуємо з тексту, але й емоції, які він викликає, стиль, яким він написаний, і навіть художні образи, якщо такі є. Також це постійний пошук балансу між точністю і адаптацією. З одного боку, перекладач прагне максимально точно передати зміст оригіналу, не спотворюючи його. З іншого боку, він повинен враховувати особливості цільової мови та культури, адаптуючи текст таким чином, щоб він був зрозумілим і доречним для нової аудиторії. Це делікатний процес, який вимагає не лише знання мов, але й глибокого розуміння культурних контекстів. Еквівалентність – це не статична категорія, а поняття, яке постійно розвивається. Змінюються мови, змінюються культури, змінюються наші уявлення про переклад. Тому поняття еквівалентності також постійно уточнюється і доповнюється.

Окремим пунктом варто розглянути *змістову еквівалентність*. Збереження змісту оригіналу під час перекладу – це завдання, яке вимагає не лише знання мов, але й глибокого розуміння культурних контекстів, стилістичних особливостей та авторського задуму. Адже кожна мова має свої нюанси, свої способи вираження думок та емоцій. Перекладач – це своєрідний посередник між двома культурами, який повинен знайти найкращий спосіб передати зміст оригіналу, враховуючи всі ці нюанси. Для цього він використовує різноманітні прийоми: перефразування, заміну слів, адаптацію до культурних реалій [3, с. 7].

Адекватність як феномен, здебільшого ототожнюється з еквівалентністю. Можна сказати, що це здатність передати зміст оригіналу таким чином, щоб він відповідав конкретній ситуації спілкування. Деякі науковці виділяють адекватний переклад як той, у якому відтворюється єдність змісту і форми мови оригіналу мовою перекладу, обов'язково з урахуванням мети перекладу та прагматичної задачі тексту. Враховуючи

різноманіття стилів мови (художній, публіцистичний, науковий, розмовний, офіційно-діловий), адекватний переклад має відображати риси стилю першотвору, тобто відповідати жанровим, семантичним та граматичним нормам [58, с. 83].

Іншими словами, адекватний переклад – це той, який передає не лише лексичне значення слів, а й загальний зміст, емоційний окрас, культурні нюанси та інтонацію оригіналу. Варто зазначити, що досягти абсолютної адекватності перекладу практично неможливо, оскільки мови та культури мають свої особливості. Однак, прагнення до адекватності – це основна мета будь-якого професійного перекладача.

На жаль, науковці та перекладознавці досі не уклали єдиної уніфікованої системи оцінювання якості перекладених текстів, тому адекватність та еквівалентність залишаються першочерговими орієнтирами. Серед них двох пріоритетною є еквівалентність, оскільки вона вказує на відповідність синтаксичної та лексичної будови мови перекладу з цими факторами мови оригіналу. Адекватність звертає увагу на семантику, стилістику та прагматику двох текстів, включно з їхньою відповідністю. Єдність усіх цих компонентів забезпечує оригінальність тексту в певній стилістичній манері, яка не завжди залежить від пошуку ідентичних відповідників.

Оцінка рівня адекватності та еквівалентності завжди визначається збереженням стилю, використанням перекладачем доречних еквівалентів чи термінів, дотриманням норм мови перекладу та використанням актуальних граматичних структур.

Важливим пунктом також є вплив роботи перекладача на реципієнтів – враження від перекладу мають бути такими самими, як і від прочитання першотвору, що обумовлюється насамперед лексичним складом, синтаксичним, структурою тексту та його комунікативною функцією [58, с.

85]. У загальному, оцінка *якості перекладу* має на меті аналіз таких аспектів як:

1. Змістова адекватність. Переклад мусить відображати усю інформацію тексту оригіналу, а також логічно зв'язувати абзаци, речення і навіть словосполучення. Як ми вже згадували раніше, перекладачу заборонено при цьому додавати свої суб'єктивні думки чи якимось чином спотворювати ідею автора.

2. Стилiстична адекватність. Зрозуміло, що стиль перекладеного тексту, чи то художній, чи науковий, мусить збігатися з стилем першотвору. Перекладач повинен надавати перевагу граматичним структурам та лексемам, які характерні для того чи іншого стилю. Також дуже важливим є збереження ідіостилію безпосередньо автора.

3. Культурна адекватність. Кваліфікований перекладач враховуватиме культурні відмінності між народами мови оригіналу та мови перекладу. Важливо зрозуміло передавати культурні реалії (традиції, страви, святкування), але якщо читач мови перекладу може не зрозуміти їхні значення – перекладач повинен робити додаткові дослідження і додатково пояснювати ці явища у виносках задля мінімізації культурних втрат.

4. Граматична та лексична відповідність. Неприпустимо допускати граматичні помилки. Також дуже важливим є добір адекватних лексем, словосполучень чи ідіом, які будуть відповідати контексту твору оригіналу. Тут можемо згадати також вживання термінів, оскільки їх неправильне вживання може сильно спотворити перекладений текст, спантеличивши згодом читача.

Загалом, професійно виконаний переклад відзначається належним рівнем адекватності у сприйнятті реципієнтом, віднайденням еквівалентних відповідників, збереженням стилю першотвору та дотриманням норм мови мети.

2.2. Переклад як процес

Процес перекладу є складним когнітивним завданням, яке вимагає від перекладача не лише лінгвістичної компетенції, а й глибокого занурення в контекст вихідного тексту. Адекватний переклад передбачає не лише механічне відтворення значень лексичних одиниць з однієї мови на іншу, але й ретельний аналіз семантичних, прагматичних та культурних аспектів вихідного повідомлення. Перекладач має розглядати текст як багат шарову структуру, де кожне слово є елементом ширшого контексту, який включає в себе не лише лінгвістичні, але й культурні, історичні та соціальні реалії. Таким чином, процес перекладу можна порівняти з розгадуванням загадки, де кожне слово є підказкою, яка веде до розуміння загальної картини.

Вибір мовних засобів та стилістичних рішень у процесі перекладу є стратегічно важливим кроком, який визначається цілою низкою факторів. Перекладач, обираючи відповідні мовні засоби, має враховувати не лише лінгвістичні особливості вихідного та цільового текстів, але й прагматичні аспекти комунікації. Зокрема, важливо визначити комунікативний намір автора оригінального тексту, його цільову аудиторію та контекст, в якому текст функціонує. Крім того, перекладач повинен враховувати культурні особливості обох мов та адаптувати текст таким чином, щоб він був зрозумілим і доречним для нової аудиторії. Таким чином, переклад можна розглядати як процес культурної адаптації, який виходить за межі простого заміщення лексичних одиниць.

Процес перекладу – це не просто механічна заміна слів однієї мови лексичними одиницями іншої. Це майстерне поєднання мовної інтуїції та глибокого розуміння контексту. Шукаючи відповідники в цільовій мові, перекладач ніби викладає мозаїку, підбираючи кожне слово так, щоб воно ідеально вписалося в загальну картину. При цьому важливо уникати пастки дослівного перекладу, адже він часто призводить до втрати сенсу або створення незграбних конструкцій. Кожне слово в тексті має своє місце і свою

роль, і завдання перекладача – зберегти цю роль, передавши думку автора максимально точно і природно.

Контекст виступає як фундаментальний фактор, який визначає семантичну багатозначність мовних одиниць. Один і той самий лексичний елемент може набувати різних значень залежно від мовної ситуації, в якій він вживається, а також від ширшого культурного та історичного контексту. Таким чином, контекст можна розглядати як динамічну систему, яка впливає на інтерпретацію мовних висловлювань. З огляду на це, професійний перекладач повинен володіти розвиненими аналітичними навичками, що дозволяють йому ретельно досліджувати контекст вихідного тексту та виявляти всі нюанси авторського задуму. Тільки за таких умов можна забезпечити адекватний переклад, який максимально точно передає зміст оригіналу.

На завершальному етапі перекладу важливо провести ретельну редактуру. Коректори та редактори допомагають виявити й виправити помилки, перевірити відповідність перекладу оригіналу та забезпечити високу якість кінцевого продукту. Адже навіть найдосвідченіший перекладач може допустити помилки, особливо при роботі з великими обсягами тексту.

Проте варто зазначити, що досягнення абсолютної відповідності між оригіналом та перекладом – завдання надзвичайно складне, а інколи й недоцільне. Поняття еквівалентності в перекладі часто ідеалізується, адже мови – це живі системи, що постійно розвиваються, а кожна культура має свої унікальні способи вираження думок. Тому замість прагнути до не завжди досяжної еквівалентності, перекладачі орієнтуються на поняття адекватності.

В загальному, переклад – це не просто перекодування одиниць з однієї мови на іншу, а складний процес, що вимагає глибокого розуміння як мовних систем, так і культурних контекстів. Істинний переклад – це не лише точна передача змісту оригіналу, а й збереження його духу, стилю та функціональності в новій мовній формі вираження. Це гармонійне поєднання

змісту та форми, де кожне слово та вираз відіграють свою роль у створенні цілісного тексту. Адекватний переклад не обмежується лише дослівним перекладом, він враховує контекст, культурні відмінності та прагматичні аспекти комунікації. Переклад вважається вдалим, коли він не лише точний, але й зрозумілий для читача, викликає у нього ті самі емоції та думки, що й оригінал, і виконує свою комунікативну функцію в новій культурній реальності [2, с. 55].

Щоб переклад був не лише точним, але й передавав усі нюанси оригіналу, перекладач повинен виконати складне завдання: зберегти стиль автора, передати культурні особливості, які закладені в тексті, та забезпечити, щоб переклад був зрозумілим і доречним для читача цільової мови. Це вимагає від перекладача глибокого занурення в текст: розуміння не лише буквального значення слів, а й підтекстів, іронії, емоційного забарвлення. Перекладач має бути знайомий з культурними кодами обох мов, щоб знаходити відповідники, які не просто передадуть значення, а й викличуть у читача схожі асоціації. Тільки тоді переклад можна вважати адекватним, тобто таким, що відповідає оригіналу за змістом, формою і функцією.

Дослівний переклад, хоча й спокусливий своєю простотою, часто призводить до втрати сенсу або створення незручних, штучних конструкцій. Справжній перекладач не виконує механічне завдання заміни слів, він - творець, який шукає найкращі відповідники у цільовій мові. Він не просто перекладає слова, а передає думку, емоції та стиль автора. Тому автор перекладу часто вдається до перефразування, щоб і зберегти зміст оригіналу, і зробити його більш природним та зрозумілим для читача. Крім того, важливо дотримуватися логічного порядку викладу, щоб текст легко сприймався і не викликав у читача зайвих питань. Після завершення перекладу необхідно ретельно перевірити текст, щоб упевнитися, що він не лише точний, а й відповідає нормам цільової мови та повністю передає зміст оригіналу.

Процес перекладу є багатоаспектним і вимагає від перекладача, попри глибокі лінгвістичні знання, ще й комплексного аналізу культурного, історичного та соціального контексту, в якому був створений оригінальний текст. Перекладач виступає не просто як звичайний посередник між мовами, а як інтерпретатор, який здатний реконструювати авторський задум та передати його засобами цільової мови. Для цього необхідно провести детальне дослідження біографії автора, історичного періоду, в якому було створено твір, а також соціальних умов, що вплинули на формування його світогляду. Таким чином, переклад можна розглядати як творчий акт, який передбачає не лише передачу інформації, а й її переосмислення та адаптацію до нової культурної реальності. Перекладач не обмежується роллю пасивного спостерігача, а бере активну участь у створенні нового тексту, вибираючи відповідні мовні засоби та стилістичні прийоми.

Художній переклад є складною багатоаспектною діяльністю, що вимагає від фахівця не лише глибоких знань у галузі мовознавства, літературознавства та культурології, а й вміння інтегрувати ці знання для досягнення адекватного передавання змісту оригіналу. Специфіка художнього перекладу полягає в необхідності враховувати не лише лінгвістичні особливості тексту, а й широкий контекст його створення, включаючи історико-культурні, соціальні та психологічні фактори. Перекладач повинен мати здатність аналізувати не лише сам текст, а й контекстуальні умови його виникнення, такі як біографія автора, суспільні настрої епохи, культурні коди та інші елементи, що впливають на формування змісту твору [57, с. 210].

Таким чином, художній переклад є не просто механічним перенесенням тексту з однієї мови на іншу, а творчим процесом, що передбачає глибоке розуміння та інтерпретацію оригіналу.

Переклад – це складний вид діяльності, що вимагає не лише знання мов, а й глибокого розуміння предметної галузі. Коли фахівець стикається з

незрозумілим фрагментом тексту, він не повинен соромитися звернутися за допомогою. Консультація з автором оригіналу або експертом у відповідній галузі допоможе розкрити всі нюанси і забезпечить точність перекладу. Адже навіть найменша неточність може спотворити зміст всього тексту.

Крім того, сучасні перекладачі мають у своєму розпорядженні безліч інструментів, які полегшують їхню роботу. Глосарії, спеціалізовані словники та довідники – це незамінні помічники при роботі з текстами, що містять велику кількість термінів. Завдяки їм перекладач може бути впевнений, що використав саме той термін, який найбільш точно відображає значення оригіналу.

2.3. Функції перекладу

У контексті сучасності, переклад виступає одним з ключових елементів міжнародної комунікації. Перекладна література, а особливо художня, та діалог культур допомагають різноманітним націям взаємодіяти та надихатися новими ідеями та знаннями, а також розширювати кругозір та збагачувати власну ментальність [27, с. 230-231].

Унікальність явища перекладу у тому, що він має різний вплив на кожного читача, оскільки у ньому окреслюються актуальні цінності, важливі нюанси та підкреслено ті чи інші деталі.

Незалежно від жанру, будь-який переклад виконує певні *функції*. Дослідники та науковці виділяють різну кількість таких функцій, проте більшість з них, зокрема Г. Кузенко, погоджуються, що існують такі як [34]:

1. Комунікативна функція, яка виражається насамперед у діяльності та взаємодії мовних спільнот. Виходячи з лінгвістичних та літературних норм, перекладачі добирають відповідні словосполучення та лексеми, а також схиляються до тих чи інших граматичних структур. Тому найбільш вираженою ця функція є у письмовому перекладі, особливо крізь призму книг та друкованої

літератури в загальному як результату міжкультурного діалогу. Саме завдяки комунікативній функції перекладу значно збагачується література будь-якої мови, що в свою чергу забезпечує збагачення усієї культури цього народу. Комунікативна функція перекладу є багатогранною і постійно розвивається. Вона не обмежується лише передачею інформації, а включає в себе створення нових культурних реалій, вплив на формування світогляду та сприяння розвитку міжкультурного діалогу.

2. Когнітивна функція, яку також називають просвітницькою чи пізнавальною. Ця функція допомагає розвитку пам'яті, уяви, логічного мислення, а також полегшує перекладачам процес оволодіння явищем рефлексії, аналізу та самооцінки. Звичайно, когнітивна функція тісно переплітається з комунікативною, адже передача будь-якої інформації – це розширення кругозору читача/слухача та його інтелектуальне збагачення. Цей процес є актуальним для цілої мовної пари – і для мови оригінали, і мови перекладу, особливо якщо йдеться про спільні чи відмінні елементи культур. Зрозуміло, що перекладач завжди стикатиметься з так званими реаліями та лакунами, проте кількість загальнопоширених явищ завжди переважатиме, що неабияк допомагає при трактуванні цих реалій та створенні еквівалентних перекладів. Когнітивна функція перекладу – це комплексне явище, яке тісно пов'язане з процесами пізнання, мислення і мовлення. Розуміння когнітивних механізмів перекладу допомагає нам не тільки покращити якість перекладів, але й глибше зрозуміти саму природу людського мовлення та мислення.

3. Оцінно-виховна функція, основним фокусом якої є особистість читача. Перекладач, здійснюючи вибір між різними варіантами перекладу, висловлює свою оцінку. Він може підкреслити або пом'якшити емоційне забарвлення тексту, акцентувати увагу на певних деталях або, навпаки, опустити їх. Таким чином, переклад стає не просто відтворенням оригіналу, а його інтерпретацією, яка відтворена крізь призму інтерпретації перекладача. Переклад відіграє важливу роль у формуванні світогляду читачів. Через переклади літературних

творів, наукових статей, публіцистичних матеріалів ми дізнаємося про інші культури, інші способи мислення, інші цінності. Переклад розширює наш кругозір, формує толерантність і повагу до інших культур. Роблячи головний акцент на загальновідомих моральних цінностях, перекладна література допомагає реципієнту освоїти їх, а також легко влитися в здорове та гармонійне суспільство. Такі відносини завжди регулюються низкою моральних постулатів. Проте головною завжди залишається всебічно розвинута, не егоїстична та цілісна людина, яка є важливою частиною соціуму.

4. Загально-культурна функція яскраво виражається лексичним рівнем мовної системи: її звуками, словами чи словосполученнями та іншими елементами, що утворюють адекватний текст. З цієї перспективи важливу роль грає естетика чи її відсутність, що найчастіше зустрічається саме в художніх творах. На відміну від публіцистичного чи наукового жанру, художній твір має вражати кожним підібраним елементом чи структурою, підкреслювати основні риси тієї чи іншої епохи, емоційну складову та виражати безпосередню інтенцію цього тексту. Завдяки перекладу, читачі ознайомлюються з текстами усіх можливих культур. Багато літературних творів, історичних документів та інших культурних артефактів стають доступними для широкого кола читачів завдяки перекладу. Таким чином, переклад сприяє збереженню культурного різноманіття і збагачує світову культуру [34, с. 84-86].

Проте варто зазначити, що усі ці функції є складовими однієї, найважливішої – соціальної. Соціальна функція перекладу підкреслює його вплив на взаємодію людей, формування суспільних відносин та розвиток цивілізації. Перекладені твори відіграють важливу роль у процесі соціалізації особистості. У такий спосіб ми отримуємо доступ до знань, цінностей, норм поведінки інших культур. Це сприяє розширенню світогляду, формуванню толерантності та поваги до інших людей. Переклад також впливає на розвиток мовних і комунікативних навичок, що є важливим компонентом соціальної адаптації. В загальному, ці функції дозволяють розглядати явище та процес

перекладу з різних перспектив, а також досягати різних цілей, формуючи та розвиваючи міжкультурну комунікацію та співпрацю. Завдяки перекладу різноманітні контексти можуть взаємодіяти чи навіть переплітатися, а згодом зберегтись у культурах мов оригіналу та перекладу.

РОЗДІЛ 3

ГРАМАТИЧНА КАТЕГОРІЯ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ

Часто суперечливими питаннями перекладу є так звані граматичні категорії мов, їхні значення, засоби вираження та опозиції. Будь-яка граматична категорія є сукупністю певних елементів із спільною категоріальною ознакою, що виражається взаємозв'язками між формами цих елементів в парадигмі. Ці питання розглянуто у низці лінгвістичних праць, наприклад Н. Ф. Гладуш, Н. В. Павлюк, В. А. Глущенко, Ю. В. Ледняк та інших [13, с. 7; 71, с. 13].

Граматичні категорії як формалізовані вирази семантичних відношень, тісно пов'язані з когнітивними категоріями, які відображають концептуальну структуру нашого мислення. Когнітивні категорії, будучи менш формалізованими, відбивають більш абстрактні та універсальні поняття, які лежать в основі нашого сприйняття світу. Таким чином, граматики мови не є лише формальною системою правил, а відображає глибокі когнітивні процеси, що відбуваються в свідомості мовця [16, с. 140].

Через те, що граматичні значення є одними з найбільш поширених явищ, що передаються мовою, граматична форма охоплює одразу увесь клас слів, не обмежуючись тільки одною лексемою. Граматична форма може мати *експліцитну* чи *імпліцитну форму* вираження, тобто виражатись відкрито чи не мати форм вираження взагалі. Також граматична форма може бути загальною, тобто стосуватись цілого класу слів, або бути залежною і виражатись тільки у підкласі в межах певної групи слів.

Усі природні мови світу, незалежно від їх генетичної спорідненості та географічного поширення, характеризуються наявністю граматичних категорій, які виражають відношення між словами в реченні та відображають особливості людського мислення. Наше дослідження спрямоване на мовну

пару «англійська – українська», тому пропонуємо розглянути ці дві мовні системи у зіставленні граматичних категорій.

3.1. Системні відмінності у мовній парі «англійська – українська»

Незважаючи на спільне індоєвропейське коріння, українська та англійська мови зазнали значних типологічних трансформацій у процесі свого історичного розвитку. Ці зміни найяскравіше проявляються в морфологічній будові слова. Якщо українська мова зберегла багато рис флективних мов, що характеризуються розвиненою системою відмінків і часів, то англійська мова демонструє тенденцію до аналітизму, тобто до вираження граматичних значень за допомогою службових слів і порядку слів у реченні, а не за допомогою флексій. Це призвело до того, що в англійській мові переважають одноморфемні слова, тоді як в українській мові широко представлені багатоморфемні утворення. На відміну від англійської мови, в якій переважають одноморфемні одиниці, українська мова характеризується більш складною морфологічною структурою. Більшість повнозначних слів в українській мові є двоморфемними утвореннями, що складаються з кореня та одного або кількох афіксів. Це означає, що граматичні значення в українській мові частіше виражаються за допомогою флексій, тобто закінчень і префіксів, які додаються до кореня слова. Наприклад: *дружити* (коренева морфема *друж-* та афікс *-ити*), *темний* (коренева морфема *темн-* та афікс *-ий*), *весна* (коренева морфема *весн-* та афікс *-а*). Хоча трапляються і триморфемні слова, в яких до кореня додаються як словотвірні, так і флективні морфеми [38, с. 12]. Наприклад: *небеса* (коренева морфема *неб-*, осново-утворююча морфема *-ес*, та афікс *-а*), *телята* (коренева морфема *тел-*, осново-утворююча морфема *-ят* та афікс *-а*) [38, с. 13].

Зокрема система граматичних категорій української мови характеризується значною різноманітністю. До основних категорій морфології належать рід, число, відмінок, час, особа, вид, спосіб, стан і

ступені порівняння. Кожна з цих категорій має свою специфіку та представлена різною кількістю граматичних значень. Так, наприклад, українська мова має сім відмінків, тоді як німецька – чотири, а англійська – лише два. Ця варіативність свідчить про те, що граматичні системи різних мов, хоча й виконують схожі функції, мають свої особливості, пов'язані з історичним розвитком та культурними факторами [17, с. 194].

Англійська мова, як і будь-яка інша природна мова, має багату систему граматичних категорій, які визначають структуру речення та виражають різноманітні взаємозв'язки між словами. До основних граматичних категорій англійської мови належать час, особа, число, аспект (continuous або perfect), стан (активний або пасивний), означеність/неозначеність та вид (simple, progressive, perfect або perfect progressive). Кожна з цих категорій має свої особливості вираження і виконує певну комунікативну функцію. У порівнянні з українською, англійська мова має відносно просту систему відмінків іменників та відсутню категорію роду для іменників. Проте, саме поєднання цих граматичних категорій і їхня взаємодія дозволяють створювати різноманітні і складні за структурою речення, а також точно передавати нюанси значення. Вивчення граматичних категорій англійської мови є важливим для розуміння логіки побудови речень та оволодіння мовою на високому рівні, а також для створення адекватно перекладених текстів.

Власне наше дослідження спрямоване на так звану граматичну категорію означеності/неозначеності, або як її ще називають – категорію детермінації, а саме - засоби її вираження у парі індоєвропейських мов «англійська-українська».

Граматична категорія детермінації характерна для багатьох мов, особливо германо-романських. Детермінація, як універсальне і дуже поширене граматичне явище, пов'язана, в першу, чергу з референтністю чи нереферентністю предметів та явищ, або ж з протиставленням означеності і неозначеності [56, с. 120]. Цій категорії притаманно вказувати чи згадується

предмет, що позначається іменником, як конкретний в певній ситуації (означеність), чи його значення виражається в загальному, як елемент класу подібних явищ (неозначеність). Також категорія за допомогою мовних засобів підкреслює те, чи згадується вказаний предмет вперше і є новизною для читача, чи навпаки – згадується вдруге і є знайомим.

Варто зазначити, що не усі мовні системи мають формальні засоби вираження цієї категорії. Наприклад, англійська мова, будучи аналітичною, виражає означеність/неозначеність системою артиклів, до якої входять неозначений артикль *a/an* та означений *the* (також деякі науковці додають сюди третій артикль – *нульовий*, тобто відсутність артикля як такого), а також іншим набором детермінативів (вказівні, присвійні, стверджувальні, заперечні, кількісні і т.д.).

Саме артиклі вважаються найважливішими детермінантами англійської мови, при цьому не маючи лексичного значення, проте з обов'язковим смисловим навантаженням. Власне тому для носія мови буде відчутна різниця між «*a cafe*» - «будь-яке кафе, про яке ми раніше не згадували» і «*the cafe*» - «певне кафе, добре відоме мовцю/слухачу». За класифікацією артиклі належать до службових частин англійської мови, без якої неможливе існування іменникової групи у будь-якому реченні. Проте, під час перекладу текстів у мовній парі «англійська – українська», у більшості випадків перекладачі використовують нульовий переклад, опускаючи усі детермінанти, або ж використовуючи описовий метод перекладу.

Розглянемо вживання артиклів на основі ілюстративних прикладів з роману «1984» Джорджа Орвелла (переклад українською - Віктора Шовкуна). Неозначений артикль *a/an* етимологічно походить від давньоанглійського «*an*», тобто «один», тим самим пояснюючи використання цього артикля зі злічувальними іменниками в однині, проте не у всіх випадках переклад цього артикля числівником «один» буде адекватним чи доречним. Цей детермінант

також вказує на предмет, роблячи посилання на групу таких ж предметів з метою класифікації. Наприклад:

*He was **an object** of hatred more constant than either Eurasia or Eastasia* [74, с. 17] ... – Він був **постійним об'єктом** ще більшої ненависті, аніж навіть Євразія або Остазія [52, с. 18] ...

*There was **a word** for it in Newspeak* [74, с. 104] ... – У Новомові для цього навіть існувало **спеціальне слово** [52, с. 81] ...

*That was **a rhyme** we had when I was a little boy* [74, с. 124]. – Коли я був малим, у нас був **такий віршик** [52, с. 96].

Означений артикль *the* також походить від староанглійської мови, проте більшість науковців стверджують, що варто відштовхуватись від вказівного займенника *that*. Вживання артикля *the* ніяким чином не залежить від категорії числа іменника, тому вживається з усіма його можливими варіаціями: злічувальними чи незлічувальними, в однині чи множині:

***The stuff** was like nitric acid* [74, с. 8] ... – На смак **цей напій** був як азотна кислота [52, с. 9] ... (вживання з незлічувальним іменником в однині)

*...but **the rule** was not strictly kept* [74, с. 9] ... – ...але **цього правила** не завжди дотримувалися [52, с. 10] ... (вживання з злічувальним іменником в однині)

*... they were dragging the chairs out of **the cubicles*** [74, с. 13] ... – ... витягали стільці зі **своїх кабінок** і ставили їх у центрі холу [52, с. 14] ... (вживання з злічувальним іменником в множині)

Проте, якщо згадане явище чи предмет звиражені формою множини, але в узагальненому контексті, використання неозначеного артикля *a/an* неможливе через неспівпадіння категорії роду іменника, тому в такому випадку, при перекладі використовується нульовивий переклад. Також науковці стверджують, що нульовий артикль вживається при відсутності будь-якої класифікації чи індивідуалізації [63]:

... *they were dragging **the chairs** out of the cubicles* [74, с. 13] ... – ... витягали **стільці** зі своїх кабінок і ставили їх у центрі холу [52, с. 14] ...

*In **the walls** of the cubicle there were three orifices* [74, с. 48]. – У **перегородках** його кабінки були три отвори [52, с. 40].

*Simultaneously with the woman in **the basement kitchen** he thought of Katharine, his wife* [74, с. 82]. – Біля **мієї** жінки у **напівпідвальній кухні** він згадав про Катаріну, свою дружину [52, с. 65].

Українська мова в свою чергу належить до синтетичних мов, тобто усі граматичні зміни українських слів відбуваються в межах самої морфеми [31, с. 326-327]. Через це детермінація в українській мові є імпліцитною, або ж «прихованою» категорією [40], і виражається не на граматичному рівні, а на лексичному, тобто різними частинами мови (займенник, прикметник і т.д.), синтаксичному, за допомогою перекладацьких трансформацій чи навіть інтонації:

*There's **a table** over there, under that telescreen* [74, с. 64]. – **Онде вільний стіл** під телеекраном [52, с. 52]. (переклад за допомогою прикметника)

*London was not **the beautiful city** that we know today* [74, с. 93]. - ...**Лондон** не був **тим чудовим містом**, яким ми знаємо його тепер [52, с. 73]. (переклад за допомогою вказівного займенника)

*...in **the assumption** that every sound you made was overheard* [74, с. 5] ... – ...**будучи переконаним**, що підслуховується кожне промовлене слово [52, с. 7] ... (переклад дієприслівниковим зворотом)

Саме ця відмінність двох мовних систем є однією з основних сучасних перекладацьких проблем, що безпосередньо впливає на адекватність та еквівалентність перекладів художніх творів. Перекладачі зобов'язані розрізняти різні контексти та використовувати різноманітні граматичні чи лексичні трансформації, враховуючи деталізацію, нагромадження мовних

одиниць та інші лінгвостилістичні засоби задля мінімізації лексичних втрат і повного відтворення тексту оригіналу, його змісту та форми [45, с. 175-176].

Типологічні відмінності між українською та англійською мовами стосовно вираження (не)означеності мають значний вплив на процес перекладу англійських текстів українською мовою. Відсутність категорії артикля в українській мові призводить до того, що для носіїв цієї мови вживання артикля в англійській мові є складним завданням. Це обумовлено не лише відсутністю аналогів в рідній мові, але й різними функціями, які виконує артикль в англійській мові [38, с. 24]. Власне, це дуже важливий аспект який впливає на успішність перекладу.

3.2. Категорія детермінації у мовах, що взаємодіють

Категоріальні значення, такі як означеність чи неозначеність, реалізуються в різних мовах за допомогою різноманітних мовних засобів. Ці відмінності, особливо помітні при порівнянні синтетичних і аналітичних мов, створюють значні виклики для перекладу. Перекладач, стикаючись з таким завданням, мусить не лише точно передати зміст вихідного тексту, а й знайти адекватні мовні засоби цільової мови для вираження категоріальних значень, які можуть бути відсутні або реалізовані іншими способами в оригіналі. Це вимагає глибокого розуміння як граматичних систем обох мов, так і культурних контекстів, в яких вони функціонують.

Категорія детермінації, що виражає ступінь визначеності референта, реалізується в різних мовах різноманітними засобами. Якщо в аналітичних мовах, таких як англійська, для вираження означеності чи неозначеності широко використовується артикль, то в синтетичних мовах, зокрема в українській, ця категорія часто виражається лексичними, синтаксичними або контекстуальними засобами. Відсутність аналога артикля в українській мові обумовлює специфіку передачі категорії детермінації під час перекладу з англійської мови, вимагаючи

від перекладача глибокого аналізу контексту та використання відповідних компенсаторних засобів. Розглянемо частини мови та перекладацькі трансформації, які перекладач використовує для передачі значення англійського артикля українською мовою.

У загальному, питання поділу лексичних одиниць на частини мови поставало ще з давніх часів. Перші систематичні спроби класифікувати слова за їхніми граматичними властивостями з'явилися в давнину. Так, у IV столітті до нашої ери давньогрецький філософ Аристотель запропонував поділити слова давньогрецької мови на чотири основні групи: імена, дієслова, вигуки та сполучники. Ця класифікація базувалася на спостереженні за функціями слів у реченні. Паралельно з цим, у V столітті до нашої ери давньоіндійські граматисти Яска та Паніні розробили більш детальну класифікацію слів санскриту, виділивши п'ять груп: імена, дієслова, прийменники, частки та сполучники. Ці ранні спроби класифікації стали фундаментом для подальшого розвитку мовознавства і вплинули на формування сучасних уявлень про частини мови [15, с. 20].

На даний момент традиційна класифікація частин мови, заснована на комплексному аналізі категоріального значення, морфологічних ознак, синтаксичної функції та словотвірних характеристик, є найбільш обґрунтованою та широко визнаною в мовознавстві. Такий підхід дозволяє виділити дванадцять самостійних і службових частин мови, кожна з яких характеризується специфічним набором ознак. До самостійних частин мови належать іменник, прикметник, числівник, займенник, дієслово та прислівник, які виражають основні граматичні категорії і виконують самостійні синтаксичні функції. Службові частини мови – прийменник, сполучник, частка, модальні слова та слова категорії стану – виконують допоміжну роль у реченні, виражаючи відношення між словами, уточнюючи значення та надаючи висловлюванню додаткові відтінки [15, с. 30]. На основі ілюстративних прикладів пропонуємо детальніше розглянути *іменник, прикметник, числівник, займенник, їхні*

комбінації та звороти як найбільш поширені засоби перекладу англійських артиклів українською мовою.

Іменник - основна номінативна одиниця мови, що слугує для позначення предметів, явищ, осіб, місць, понять та інших сутностей реального світу. Граматичні категорії роду, числа і відмінка надають іменнику конкретності та дозволяють виражати різноманітні відношення між словами в реченні. Відмінювання іменників є одним з найважливіших морфологічних процесів, що відображає їхню роль як членів речення. Однак слід зазначити, що не всі іменники мають повну парадигму відмінювання, що пов'язано з їхнім походженням та функціями в мові [24, с. 179]. У рамках нашого дослідження зауважимо, що іменник не є продуктивним засобом перекладу, проте у декількох прикладах простежується:

1) *...said Mrs Parsons, casting a half-apprehensive glance at **the door*** [74, с. 27]. – *...сказала місіс Парсонс, перелякано поглянувши у **бік дверей*** [52, с. 25].

2) *He would finish smoking it after work, if he could keep **the tobacco** in it* [74, с. 79]. – *Він докурить її після роботи, якщо йому пощастить не висипати з неї **рештки тютюну*** [52, с. 63].

Прикметник – це самостійна частина мови, що виконує функцію атрибута і виражає якісні, відносні та присвійні ознаки предметів. Будучи змінною частиною мови, прикметник узгоджується з іменником у роді, числі та відмінку, утворюючи з ним єдиний синтаксичний комплекс. Семантична багатогранність прикметника проявляється у його здатності виражати не лише постійні, а й тимчасові, потенційні та інші види ознак. Крім того, прикметники можуть виражати суб'єктивну оцінку ознаки, порівняння та градацію. Синтаксично прикметник найчастіше виступає як означення, узгоджуючись з означуваним словом. Здатність прикметника до ступенів порівняння дозволяє виражати різні ступені вияву ознаки та порівнювати предмети за їхніми властивостями. Таким

чином, прикметник відіграє важливу роль у формуванні значень і вираженні відношень між словами в реченні [24, с. 211].

Семантична неоднорідність прикметників обумовлює їх поділ на лексико-граматичні розряди. Залежно від характеру вираженої ознаки та способу її передачі, прикметники поділяються на *якісні*, *відносні* та *присвійні*. Якісні прикметники виражають властиву предмету ознаку, яка може виявлятися в різному ступені інтенсивності. Відносні прикметники вказують на належність предмета до іншого предмета, матеріалу, місця, часу або дії, виражаючи відношення між ними. Присвійні прикметники визначають належність предмета особі або тварині, відповідаючи на питання "чий?". Такий поділ прикметників на розряди дозволяє глибше зрозуміти їхню семантику та синтаксичні функції в реченні. Варто зазначити, що прикметником можна перекласти як означений артикль, так і неозначений. Наприклад:

1) *He was **an object** of hatred more constant than either Eurasia or Eastasia* [74, с. 17] ... – *Він був **постійним об'єктом** ще більшої ненависті, аніж навіть Євразія або Остазія* [52, с. 18] ...

2) *There's **a table** over there, under that telescreen* [74, с. 64]. – *Онде **вільний стіл** під телеекраном* [52, с. 52].

3) *Winston could not now remember how he had come to be in the cafe at such **a time*** [74, с. 98]. – *Тепер Вінстон не міг пригадати, як о такій **незвичній порі** він міг опинитися у кафе* [52, с. 77].

4) *There was **a word** for it in Newspeak* [74, с. 104] ... – *У Новомові для цього навіть існувало **спеціальне слово*** [52, с. 81] ...

5) *...wandering limply round the room with a tray, looking for **a place** to sit down* [74, с. 142]. – *...підшукуючи собі **вільне місце**, кульгав через залу із тацею в руках* [52, с. 109]. (Варто зазначити, що під час перекладу цього речення також використано трансформацію перестановки.)

6) *The girl picked herself up and pulled a bluebell out of her hair* [74, с. 152]. – Дівчина сіла й витягла зі свого волосся **синій дзвіночок** [52, с. 116]. (Насправді перекладач у більшості випадків використовував нульовий артикль при перекладі *a bluebell*, проте бачимо наявний приклад перекладу з використанням прикметника *синій*.)

7) *He was conscious of nothing except the blankness of the page in front of him* [74, с. 11] ... – Він не усвідомлював нічого, крім **білої порожнечі** сторінки перед собою [52, с. 12] ...

8) *Winston decided that it would not be enough simply to reverse the tendency of Big Brother's speech* [74, с. 58]. – Вінстон вирішив, що, вочевидь, було б замало лише поміняти **загальне спрямування** промови Старшого Брата [52, с. 48].

9) *...he had the feeling that she was simultaneously pushing him away with all her strength* [74, с. 85]. – ...виникало **дивне відчуття**, ніби вона водночас з усіх сил його відштовхує [52, с. 67].

10) *Though of course you'd have to put new hinges on it if you wanted to use the flaps* [74, с. 123]. – Хоча, звичайно, вам би довелося поставити нові шарніри, якби ви захотіли користуватися **додатковою кришкою** [52, с. 96]. (При перекладі цього речення також можемо відзначити граматичну трансформацію зміни категорії числа іменника: *the flaps* – множина, **додатковою кришкою** – однина.)

11) *The street was a blind alley* [74, с. 127]. – **Вузька вулиця** завела його у глухий кут [52, с. 99].

12) *...the boughs of the elm trees swayed just perceptibly in the breeze* [74, с. 155] ... – ...на **слабкому вітрі** ледь помітно ворушилося віття вязі 'в [52, с. 118] ... (Варто зазначити, що переклад цього речення також супроводжується неформальною відповідністю лексем, оскільки іменник *breeze* в англійській мові виражається одним словом, а в українській – двома, **слабкий вітер**, що є комбінацією іменника та означення.)

13) *The music went on and on, minute after minute* [74, с. 156] ... – *Музика пташиного співу* лунала і лунала, хвилина за хвилиною [52, с. 119] ...

Числівник – це самостійна частина мови, яка виражає кількісну характеристику явищ, процесів або предметів, відповідаючи на питання «скільки?» та «котрий?», і характеризується категоріями числа, роду та відмінка, що визначаються їхньою синтаксичною функцією в реченні [24, с. 225]. Враховуючи специфіку нашого дослідження зазначимо, що числівник здебільшого виражає значення неозначеного артикля *a/an*, співвідносячись з його властивістю вживатись лише з іменниками в однині і позначати числівник *один*:

1) *It was therefore necessary to rewrite a paragraph of Big Brother's speech* [74, с. 50] ... – *Отже, виникла необхідність переписати один абзац із промови Старшого Брата* [52, с. 42] ...

2) *It was very unlikely that there existed anywhere in Oceania a copy of a book printed earlier than 1960* [74, с. 123]. – *Навряд чи десь в Океанії існує бодай один примірник книжки, надрукованої раніше, ніж у 1960 році* [52, с. 96].

3) *A farthing, that was a small copper coin, looked something like a cent* [74, с. 125]. – *Фартинг був дрібною монетою, схожою на один цент* [52, с. 97].

Займенник – це самостійна частина мови, що виконує в мовленні прогностичну функцію, вказуючи на певну предметну сферу без її конкретизації. Семантична невизначеність займенника компенсується контекстом, який дозволяє з'ясувати його точне значення в конкретному висловлюванні. Залежно від того, які лексико-граматичні категорії замінюють займенники, їх поділяють на три основні розряди. *Узагальнено-предметні* займенники замінюють іменники, вказуючи на осіб, предмети або явища. *Узагальнено-якісні* займенники виконують функцію прикметників, виражаючи різноманітні ознаки. *Узагальнено-кількісні* займенники замінюють числівники, вказуючи на кількість або порядок при лічбі. Така класифікація дозволяє систематизувати різноманітні

функції займенників у мові та проаналізувати їхні взаємозв'язки з іншими частинами мови.

Різноманітність семантичних і граматичних функцій, які виконують займенники в мовленні, зумовлює їхній поділ на декілька лексико-граматичних розрядів. Загальноприйнятою є класифікація займенників на дев'ять розрядів, кожен з яких об'єднує слова зі спільними семантичними та морфологічними ознаками. Така детальна класифікація дозволяє систематизувати різноманіття займенників, глибше зрозуміти їхню роль у мові та особливості функціонування в різних контекстах. Науковці виділяють особові, зворотні, питальні, відносні, заперечні, присвійні, вказівні, означальні, неозначені займенники [24, с. 236-239].

Важливо розглянути найпродуктивніші класи займенників при перекладі англійських артиклів українською мовою.

Вказівні займенники є самостійною частиною мови, що виконує функцію деїксії, тобто вказування на об'єкти в мовленнєвому акті. Вони слугують для конкретизації та виділення певних предметів, їхніх властивостей або кількості в тексті. До вказівних займенників належать слова "цей", "той", "такий", "стільки" та їхні варіанти. За своїми морфологічними ознаками вказівні займенники поділяються на дві групи. Перша група, до якої належать займенники "цей", "той", "такий", змінюється за родами, числами та відмінками за зразком прикметників, узгоджуючись з іменниками. Друга група, представлена займенником "стільки", змінюється лише за відмінками, аналогічно числівникам. Таким чином, вказівні займенники є важливим засобом організації тексту, що дозволяють встановити логічні зв'язки між елементами висловлювання та створити когерентний дискурс, при цьому - в контексті перекладу - цей клас займенників є одним з найпродуктивніших чи то при перекладі неозначеного артикля *a/an*, чи означеного *the* [24, с. 239]:

1) ... *to a time* when thought is free [74, с. 35] ... – ...*до того часу*, коли думки були або будуть вільними [52, с. 31] ... (При перекладі цього речення також можемо відзначити граматичну трансформацію зміни категорії числа іменника: *thought* – одинина, *думки* – множина.)

2) It was exactly *the* kind of *detail* that might betray you [74, с. 36]. – Це саме *та деталь*, яка може його викрити [52, с. 31].

3) ... it was *a place* which, already far below him, was itself moving downwards [74, с. 37]. – ...*те місце*, хоч і так вже було внизу, продовжувало опускатися [52, с. 32].

4) ...*an exercise* that was supposed to be good for the back muscles [74, с. 43] ... – ...*вважалося, що ця вправа* корисна для м'язів спини [52, с. 37] ...

5) In the cubicle across *the way* Comrade Tillotson was still crouching [74, с. 57] ... – У кабінці по *той бік* коридору товариш Тіллотсон і досі сидів, низько схилившись [52, с. 47] ...

6) The sky was *a* warmer *blue* than he had seen it that year [74, с. 104] ... – Небо було *такого теплого синього відтінку*, якого він ще не бачив цього року [52, с. 81] ...

7) The blue overalls of the Party could not be a common sight in *a street* like this [74, с. 106]. – На *цих вулицях* не часто з'являлися люди у синіх комбінезонах [52, с. 82]. (При перекладі цього речення також можемо відзначити граматичну трансформацію зміни категорії числа іменника: *street* – одинина, *вулицях* – множина.)

8) Now that's *a* nice gateleg *table* in the corner there [74, с. 122]. – А зараз погляньте на *отой* великий розсувний *стіл* там у кутку [52, с. 96].

9) That was *a rhyme* we had when I was a little boy [74, с. 124]. – Коли я був малим, у нас був *такий віршик* [52, с. 96].

10) *The stuff* was like nitric acid [74, с. 8] ... – На смак **цей напій** був як азотна кислота [52, с. 9] ...

11) ...*had slipped inside and bought the book* for two dollars fifty [74, с. 9]. – ...прослизнув до крамниці й купив **того записника** за два долари п'ятдесят центів [52, с. 10].

12) *It was because of the atmosphere* of hockey-fields [74, с. 13] ... – Він терпіти не міг **цієї атмосфери** хокейних полів [52, с. 15] ...

13) ... *the words* had not made much impression on him [74, с. 32]. – ...**ці слова** не справили на нього великого враження [52, с. 29].

14) *He could not now remember whether it was before or after having the dream* [74, с. 32] ... – Тепер він не міг пригадати, коли вперше побачив О'Браєна – раніше за **цей сон** чи пізніше [52, с. 29] ...

15) ...*the action* we are now reporting may well bring the war within measurable distance of its end [74, с. 33]. – Я уповноважений заявити, що **ця подія** значно наблизить кінець війни [52, с. 29].

16) *He wondered again for whom he was writing the diary* [74, с. 35]. – Він знову запитав себе, для кого він пише **цей щоденник** [52, с. 30].

17) ...*someone like the little sandy-haired woman* [74, с. 36] ... – ...або **она маленька** з волоссям кольору піску [52, с. 32] ...

18) *He knew it and they knew it, and he could see the knowledge* in their faces [74, с. 38]. – Він знав про це, і вони про це знали – він прочитав **це знання** в їхніх очах [52, с. 33]. (При перекладі цього речення також можемо відзначити трансформацію лексичного рівня: лексема *face* виражена лексемою *очі*.)

19) *What overwhelmed him in that instant was admiration for the gesture* [74, с. 39] ... – Тієї миті він захоплено зосередився на **тому русі** [52, с. 34] ...

20) *We didn't ought to 'ave trusted **the buggers*** [74, с. 42]. – *Нам не слід було довіряти **цим негідникам*** [52, с. 47].

21) *... **the three powers** had at any time been grouped along different lines* [74, с. 43]. – *...протистояння між **цими** трьома **державами** колись було інакшим* [52, с. 37].

22) *...to become unconscious of **the act** of hypnosis you had just performed* [74, с. 45]. – *...не усвідомлюючи **того акту** самогіпнозу, який ти щойно здійснив* [52, с. 38].

23) *...not even **the kind** of connexion that is contained in a direct lie* [74, с. 52]. – *...навіть **того стосунку**, який хоча б можна було назвати відвертою брехнею* [52, с. 43].

24) *there had been no report of **the matter** in the Press or on the telescreen.* [74, с. 57] ... – *...ані в пресі, ані на телеекрані не було жодного повідомлення стосовно **цієї справи*** [52, с. 47].

25) *But **the process** will still be continuing long after you and I are dead* [74, с. 67]. – *Та **цей процес** триватиме навіть після нашої смерті* [52, с. 54].

26) *Winston knew **the man** by sight* [74, с. 69] ... – *Вінстон з вигляду знав **того чоловіка*** [52, с. 55] ...

27) *...and because of **the angle** at which he was sitting* [74, с. 69] ... – *...і світло падало під **таким кутом** на його окуляри* [52, с. 55] ...

28) *...you could not actually hear what **the man** was saying* [74, с. 69]. – *...нерозбірливість мови **того чоловіка*** [52, с. 56] ...

29) *Parsons made **the motion** of aiming a rifle* [74, с. 73] ... – *Парсонс зробив **такий рух**, ніби цілиться з гвинтівки* [52, с. 59] ...

30) *It was **the type** that seemed to flourish best under the dominion of the Party* [74, с. 77]. – *Здавалося, за панування Партії найбільше процвітав саме **оцей тип** людей* [52, с. 62].

31) *It was **the girl** with dark hair* [74, с. 78]. – *Це була **та** сама, чорнява* [52, с. 62].

32) *...**the person** at the next table was a spy of the Thought Police* [74, с. 79] ... – *...**та**, що сиділа за сусіднім столом, була шпигуном Поліції Думок* [52, с. 63] ...

33) *...the warm stuffy odour of **the basement kitchen*** [74, с. 82] ... – *...задушливе повітря **мієї** напівпідвальної **кухні*** [52, с. 65] ...

34) *... **the performance** continued to happen* [74, с. 85] ... – *регулярно...відбувалася **ця процедура*** [52, с. 68].

35) *...by **the rubbish** that was dinned into them at school* [74, с. 86] ... – *...через **ту нісенітницю**, яку втовкмачували їм у школі* [52, с. 68] ...

36) *When he had reached **the spot*** [74, с. 90] ... – *Коли він підійшов до **того місця*** [52, с. 70] ...

37) *London was not **the beautiful city** that we know today* [74, с. 93]. – *...Лондон не був **тим чудовим містом**, яким ми знаємо його тепер* [52, с. 73].

38) *...ugly men with wicked faces, like **the one** in the picture on the opposite page* [74, с. 93]. – *...бридкими чоловіками зі злими обличчями, як **той**, що на наступній сторінці* [52, с. 73].

39) *...but even to **the ideals** that the Party was trying to achieve* [74, с. 94]. – *...а й на **ті ідеали**, яких прагне досягти Партія* [52, с. 74].

40) *...even **the things** that one accepted without question, was pure fantasy* [74, с. 95]. – *...навіть **ті речі**, які ти беззастережно приймаєш, це чиста фантазія* [21 75].

41) ... *the people* ... *had actually committed* **the crimes** *that they were accused of* [74, с. 100]. – ...люди справді вчинили **ті злочини**, в яких їх звинувачували [52, с. 78].

42) **The words** *kept coming back to him* [74, с. 105] ... - Йому знову згадалися **ці слова** [52, с. 82] ...

43) ...*women who showed you what* **the girls** *would be like in ten years' time* [74, с. 105] ... – жінки..., які йшли розхитуючись, наочно демонструючи майбутнє **цих дівчат** через десять років [52, с. 82] ...

44) *Perhaps a quarter of the windows in* **the street** *were broken and boarded up* [74, с. 105]. – Приблизно чверть вікон на **цій вулиці** були забиті дошками [52, с. 82].

45) ...*as though it were in* **the bar-room** *that he expected the changes to have occurred* [74, с. 113]. – ...так ніби його запитали про зміни, що відбулися в **цьому барі** [52, с. 88].

46) *He seemed to know* **the place** [74, с. 118]. – Йому здалося, він знає **це місце** [52, с. 92].

47) ...*and* **the fact** *that he was wearing an aged jacket of black velvet* [74, с. 119] ... – ...і **той факт**, що на ньому був старий піджак із чорного оксамиту [52, с. 92] ...

48) *You're* **the gentleman** *that bought the young lady's keepsake album* [74, с. 119]. – Ви **той джентльмен**, який купив у мене подарунковий записник для молодих леді [52, с. 93].

49) ...**the air** *it seemed to possess* [74, с. 121] ... – **той шарм** давнини, що її огортав [52, с. 94] ...

50) *The thing* was doubly attractive because of its apparent uselessness [74, с. 121] ... – Особливий шарм **цієї речі** полягав у тому, що вона була зовсім непотрібною [52, с. 94] ...

51) ...it would probably be quite easy to rent **the room** for a few dollars a week [74, с. 122]. – ...було б неважко винайняти **цю кімнату** за кілька доларів на тиждень [52, с. 95].

52) Winston knew **the place** well [74, с. 125]. – Вінстон добре знав **те місце** [52, с. 97].

53) ...after a suitable interval...he would take the risk of visiting **the shop** again [74, с. 126]. – ...нескоро знову ризикне відвідати **цю крамницю** [52, с. 98] ...

54) ...**the girl** with dark hair [74, с. 127]. – ...**та** сама чорнява **дівчина** [52, с. 99] ...

55) But he abandoned **the idea** immediately [74, с. 128] ... - Але він негайно відмовився від **цього наміру** [52, с. 99] ...

56) ...so as to establish a partial alibi for **the evening** [74, с. 28]. – ...щоб забезпечити собі бодай часткове алібі на **цей вечір** [52, с. 100].

57) It was **the girl** with dark hair [74, с. 133]. – Це була **та** сама чорнява **дівчина** [52, с. 102].

58) The thing that was written on **the paper** might be a threat [74, с. 135] ... – Написане на **тому** клптику **паперу** могло бути погрозою [52, с. 104] ... (При перекладі відстежуємо також використання методу додавання, долучення перекладачем лексеми клптик)

59) ...**the message** probably meant death [74, с. 136] ... – ...**це** **попання**, **мабуть**, означає смерть [52, с. 104] ...

60) For **the messages** that it was occasionally necessary to send [74, с. 139] ... – Для **тих повідомлень**, які іноді треба було послати [52, с. 107] ...

61) *The relief* of seeing her was so great that he could not resist [74, с. 140] ...
– ...його охопила **така полегкість**, що він не зміг опиратися [52, с. 107] ...

62) ...*apart from the few* who were hanged as war-criminals [74, с. 146] ... –
...окрім **тих небагатых**, яких вішали як воєнних злочинців [52, с. 112].

63) ...*he came to the footpath* she had told him of [74, с. 149] ... – ...він вийшов
на **той** самий **шлях**, про який вона йому розповідала [52, с. 113] ...

64) ...*he had tasted chocolate like the piece* she had given him [74, с. 153]. –
...він мав смак шоколаду, як **той шматочок**, який вона йому дала [52, с. 117].

65) ...*it was quite different from the hard kisses* they had exchanged earlier [74, с. 157]. – ...**відрізнявся від тих твердих поцілунків**, які у них були раніше [52, с. 119].

66) ...*that was the force* that would tear the Party to pieces [74, с. 159]. – ...**ось та сила**, яка зітре Партію на порошок [52, с. 121].

67) ...*the mindless tenderness* that he had felt [74, с. 159] ... – ...**те почуття**
шаленої ніжності, яке опанувало його [52, с. 121] ...

Англійські вказівні займенники мають практично повні відповідники в українській мові, виконуючи загальну атрибутивну функцію. До таких займенників належать: "this/that", "these/those", "this same/that same", "such a", "such" та їхні українські відповідники "цей/той", "ці/ті", "такий/такі", "цей самий/той самий", "стільки". Англійські вказівні займенники узгоджуються в числі з іменником, українські вказівні займенники, на відміну від англійських, більш численні і мають відмінювання за родами та відмінками. Українські вказівні займенники відмінюються не тільки з іменниками, що належать до злічуваних, але й з незлічуваними, наприклад: "скільки грошей, стільки снігу, скільки часу, стільки людей, стількох людей, стільком людям; цього хлопця, цьому хлопцеві, цим хлопцем, таким/цим снігом" тощо [29, с. 227-228]. Переклад такими займенниками ми також віднайшли: *A certain Comrade Withers, ..., had*

been singled out [74, с. 56] ... – *Окремо відзначали **такого собі товариша** Відзерса* [52, с. 47] ...

Присвійні займенники – це самостійна частина мови, яка виражає відношення належності між предметом і особою. Вони вказують на те, що якийсь предмет належить певній особі, яка бере участь у мовленні або є його предметом. Присвійні займенники поділяються на форми, що відповідають першій особі (мій, наш), другій особі (твій, ваш) та третій особі (його, її, їхній). Крім того, існує займенник "свій", який вказує на належність предмету самій особі, що виконує дію. За своїми морфологічними ознаками присвійні займенники поділяються на дві групи. Перша група (мій, наш, твій, ваш, їхній) змінюється за родами, числами та відмінками, аналогічно прикметникам, узгоджуючись з іменником, до якого відносяться. Друга група (його, її) є незмінною формою і не узгоджується з іменником. Таким чином, присвійні займенники є важливим засобом вираження відносин власності та належності в мові, а також є другими за продуктивністю при перекладі текстів англійською мови українською [24, с. 238]:

1) ...*grumbled the old man as he settled down behind **a glass*** [74, с. 112]. – ...*невизначно відповів старий. Він узяв **свій** кухоль* [52, с. 88] ...

2) ...***the eyes** follow you about when you move* [74, с. 3]. – ...***його очі** увесь час стежили за вами* [52, с. 6].

3) ...*they were dragging the chairs out of **the cubicles*** [74, с. 13] ... – ...*витягали стільці зі **своїх** кабінок* [52, с. 14] ...

4) ...***the voice**, too, had a sheep-like quality* [74, с. 16]. – ...*в **його** голосі також вчувалося овече бекання* [52, с. 17].

5) ...***the voice** continued inexorably* [74, с. 18]. – ...***його** голос продовжував звучати безперестану* [52, с. 19].

6) ...for an instant **the face** changed into that of a sheep [74, с. 20]. – ...на мить **його обличчя** також стало писком вівці [52, с. 20] ...

7) Whether he went on with **the diary**, or whether he did not go on with it, made no difference [74, с. 24]. – Писатиме він далі **свій щоденник** чи не писатиме, теж було не важливо [52, с. 23].

8) Back in **the flat** he stepped quickly past the telescreen [74, с. 31] ... – Повернувшись до **своїї кімнати**, він швидко проминув телеекран [52, с. 28] ...

9) Always **the eyes** watching you and **the voice** enveloping you [74, с. 34]. – Ти завжди бачиш **його очі**, що стежать за тобою, й повсякчас чуєш **його голос** [52, с. 30].

10) **The diary** would be reduced to ashes and himself to vapour [74, с. 35]. – **Його щоденник** перетвориться на попіл, а він сам – на пил [52, с. 31].

11) ...it was bound to be shaken off if **the book** was moved [74, с. 36]. – Якщо до **його зошита** хтось доторкнеться, порошок впаде [52, с. 32].

12) And **the sailors** in the Floating Fortresses [74, с. 47]! – **І наших моряків** на плавучих фортецях [52, с. 40]!

13) In the walls of **the cubicle** there were three orifices [74, с. 48]. – У перегородках **його кабінки** були три отвори [52, с. 40].

14) ...still stood on **the files** bearing its original date [74, с. 52] ... – ...так само знаходилися на **своїх місцях**, позначені своєю первісною датою [52, с. 43] ...

15) 'I know you,' **the eyes** seemed to say [74, с. 63] ... – «Я тебе знаю», - здавалося, сказали **його очі** [52, с. 51] ...

16) Winston turned his head a little aside to avoid the scrutiny of **the large dark eyes** [74, с. 64]. – Вінстон трохи повернув голову, щоб уникнути пронизливого погляду **його великих темних очей** [52, с. 51].

17) *Even **the slogans** will change* [74, с. 68]. – *Зміняться навіть її гасла* [52, с. 55].

18) *It was not **the man's brain** that was speaking, it was his larynx* [74, с. 69]. – *Говорив не його мозок, а гортань* [52, с. 56].

19) *...black out **the memory** that was tormenting him* [74, с. 81]. – *...затьмарити його пам'ять, аби вона не катувала його* [52, с. 65].

20) *But the rest of **the story** had got to be written down* [74, с. 87]. – *Але він мусив закінчити свою історію* [52, с. 69].

21) *...began copying a passage into **the diary*** [74, с. 92] ... – *...почав переписувати до свого щоденника взятий звідти абзац* [52, с. 73] ...

22) *Always they were a rehashing of **the ancient themes*** [74, с. 97] ... – *...ці малюнки завжди були переспівом його давніх тем* [52, с. 77] ...

23) *... the past and the external world exist only in **the mind*** [74, с. 102] ... – *...і минуле, і зовнішній світ існують лише в його свідомості* [52, с. 80] ...

24) *'If there is hope,' he had written in **the diary**, 'it lies in the proles.'* [74, с. 105]. – *«Якщо є надія, – писав він у своєму щоденнику, – то вона у пролах»* [52, с. 82].

25) ***The strident voices** stopped abruptly* [74, с. 106]. – *Їхні верескливі голоси несподівано урвалися* [52, с. 82].

26) *...he had hoped to guard himself by opening **the diary*** [74, с. 118]. – *Почавши писати свій щоденник, він сподівався захиститися* [52, с. 92] ...

27) *The old man had grown noticeably more cheerful after receiving **the four dollars*** [74, с. 121]. – *Літній крамар, одержавши свої чотири долари, помітно повеселішав* [52, с. 94].

28) *He sat staring at the marbled cover of **the book** [74, с. 128] ... – Він сів, дивлячись на оправу **свого записника** з мармуровим візерунком [52, с. 100] ...*

29) *He tried to think of O'Brien, for whom, or to whom, **the diary** was written [74, с. 129] ... – Він спробував подумати про О'Браєна, для кого чи кому він писав **свого щоденника** [52, с. 101] ...*

30) ***The face** gazed up at him [74, с. 130] ... – На нього дивилося **його обличчя** [52, с. 101] ...*

31) *...Winston had left **the cubicle** to go to the lavatory [74, с. 133]. – ... Вінстон вийшов із **своїї кабінки** й пішов до вбиральні [52, с. 102].*

32) *She must have fallen right on **the injured arm** [74, с. 133]. – Певно, вона впала прямо на **свою** травмовану **руку** [52, с. 102].*

33) *...he had seen her fall on **the bandaged arm** [74, с. 134] ... – ... він побачив як вона впала на **свою** забинтовану **руку** [52, с. 102] ...*

34) *... threw the fragment of paper casually among the other papers on **the desk** [74, с. 135] ... – ...недбало кинув клантик паперу на інші папери на **своєму столі** [52, с. 103] ...*

35) *Then **the memory** of her face came back [74, с. 137] ... – Потім в **його уяві** знову сплило її обличчя [52, с. 105] ...*

36) *...**the white youthful body** might slip away from him [74, с. 138]! – ...її біле молоде **тіло** може може вислизнути від нього [52, с. 106] ...*

37) *...he was kissing **the wide red mouth** [74, с. 151]. – ...він цілував **її червоні розтулені губи** [52, с. 115].*

38) ***The taste** was delightful [74, с. 153]. – **Його смак** був чудовим [52, с. 117].*

39) *Come back to **the hideout** [74, с. 157]. - **Ходімо до нашої криївки** [52, с. 119].*

Неозначені займенники становлять особливий розряд самостійних частин мови, що характеризуються семантичною невизначеністю. Вони вказують на неконкретні, невизначені особи, предмети, їхні властивості або кількість. Морфологічно неозначені займенники утворені від відповідних питальних займенників шляхом додавання спеціальних словотворчих елементів – префіксів та суфіксів, таких як "казна-", "хтозна-", "будь-", "-небудь", "аби-", "де-", "-сь". Ці словотворчі елементи надають займеннику значення невизначеності та неконкретності. Незважаючи на свою специфічну семантику, неозначені займенники зберігають усі морфологічні ознаки тих питальних займенників, від яких вони утворені, зокрема, відмінюються за родами, числами та відмінками [24, с. 239]. Саме через співвідношення з неозначеністю, ці займенники найчастіше використовуються для перекладу артиклів *a/an*:

1) *But there was **a fraction** of a second when their eyes met* [74, с. 22] ... – *Але на якусь частку секунди їхні погляди перетнулися* [52, с. 21] ...

2) *There was **a knocking** at the door* [74, с. 25]. – *...хтось постукав у двері* [52, с. 23] ... (Для перекладу цього речення перекладач також вдався до морфологічної трансформації, змінивши частину мови з іменника на дієслово у цільовому тексті)

3) *...as in the depths of **a mathematical problem*** [74, с. 56] ... – *...наче у глибини якоїсь математичної проблеми* [52, с. 46] ...

4) *And yet, just for **a moment**, what almost frightening power had sounded in that cry* [74, с. 90] ... – *А проте, хай на якусь мить, але яка могутня сила вчувалась в тому крикові* [52, с. 71] ...

5) *Not that there was any rule against walking home by **an unusual route*** [74, с. 106] ... – *Ніхто не забороняв повертатися з роботи додому якоюсь незвичною дорогою* [52, с. 83].

6) *...in the middle of it he could see a bright red streak* [74, с. 107]. – *А на ній – якийсь яскраво-червоний цурпалок* [52, с. 83].

7) *It was always difficult to determine the age of a London building* [74, с. 124]. – *Завжди було важко визначити вік якоїсь лондонської споруди* [52, с. 97].

8) *It was perhaps not more dangerous than shirking an evening at the Centre* [74, с. 126]. – *Навряд чи це буде небезпечнішим, аніж пропустити якийсь вечір у Центрі* [52, с. 98].

9) *A figure in blue overalls was coming down the pavement, not ten metres away* [74, с. 127]. – *За десять метрів йому назустріч хідником ішов хтось у синьому комбінезоні* [52, с. 99]. (Варто зазначити, що при перекладі цього речення було вжито також супутню граматичну трансформацію зміни частини мови – артикль з іменником англійською мовою виразили займенником української мови.)

10) *...the thought of making any physical effort was unbearable* [74, с. 128]. – *...нестерпною була навіть сама думка про те, щоб примусити себе зробити якесь фізичне зусилля* [52, с. 99].

11) *From the telescreen a brassy female voice was squalling a patriotic song* [74, с. 128]. – *Телеекран жіночим металевим голосом завивав якусь патріотичну пісню* [52, с. 100].

12) *Obviously there must be a message of some kind written on it* [74, с. 135]. – *Безперечно, на папері було якесь адресоване йому послання* [52, с. 103].

13) *...a sound at his back froze him, the unmistakable crackle of a foot on twigs* [74, с. 149]. – *...у нього за спиною пролунав звук, від якого він увесь похолов, - гучний тріск гілок від чийхось кроків* [52, с. 114].

14) *A hand fell lightly on his shoulder* [74, с. 149]. – *Хтось легенько торкнувся його плеча* [52, с. 114].

15) *She stood looking at him for **an instant** [74, с. 157] ... – Вона стояла, **якусь мить** дивлячись на нього [52, с. 120] ...*

16) *But for **a moment** he did not look at her body [74, с. 157] ... – Але **якусь мить** він не дивився на її тіло [52, с. 120] ...*

Проте вказаний клас займенників також може слугувати засобом вираження артикля *the*: *But for **the moment** they could not extricate themselves from the crowd [74, с. 149]. – Але **якусь мить** вони не могли виборсатись з натовпу [52, с. 111].*

Означальні займенники складають окремий розряд самостійних частин мови, які виражають узагальнену, поширену ознаку предмета або явища. До цієї групи належать такі займенники, як "всякий", "весь", "кожний", "інший", "сам", "самий". Вони вказують на належність предмета до певної категорії або на його відмінність від інших предметів. Означальні займенники мають здатність узгоджуватися з іменником у роді, числі та відмінку, подібно до прикметників, утворюючи з ним єдиний синтаксичний комплекс. Завдяки своїй здатності виражати узагальнені ознаки, означальні займенники відіграють важливу роль у формуванні висловлювань, що мають узагальнюючий характер, і часто використовуються в науковій, публіцистичній та художній мові [24, с. 238]. Власне через функцію конкретизації, ця категорія займенника продуктивніша при перекладі означеного артикля *the*:

1) *Your name was removed from **the registers** [74, с. 24] ... – Прізвище викреслювали з **усіх реєстраційних записів** [52, с. 23] ...*

2) *Sneaked up behind her and set fire to it with **a box** of matches [74, с. 79]. – Вони підкралися до неї ззаду й запалили її – **цілу пачку** сірників використали [52, с. 64].*

3) ...with three other girls and immediately under **a telescreen** [74, с. 140]. – ...з трьома іншими дівчатами, і вони розташувалися під **самим телеекраном** [52, с. 107].

4) *DOWN WITH BIG BROTHER* was written all over it, in letters almost big enough to be legible across **the room** [74, с. 26]. – «ГЕТЬ СТАРШОГО БРАТА» було написано такими великими літерами, що вони через **усю кімнату** впадали в око [52, с. 24].

5) But here's **the point**, old boy [74, с. 73]. – Але в цьому **вся заковика**, старий [52, с. 59].

6) The tune that they were playing changed, and **the tone** of the music changed too [74, с. 98]. – Мелодія, що з них лунала, змінилася, і змінився також **сам тон** музики [52, с. 77].

7) It was curious that **the fact** of having held it in his fingers seemed to him to make a difference even now [74, с. 101] ... – ...йому видавався значущим **сам факт** того, що він тримав її у руках [52, с. 79].

8) ... **the logic** of their position demanded it [74, с. 102]. – ...**уся логіка** їхньої поведінки вимагала такого твердження [52, с. 80].

9) Winston's presence was forgotten for **a moment** [74, с. 112]. – Про Вінстона на **деякий час** забули [52, с. 88].

10) As for sending a letter through the mails, it was out of **the question** [74, с. 139]. – Також не було **жодної мови** про те, щоб послати їй листа поштою [52, с. 106]. (Варто зауважити, що перекладач вдався до прийому антонімічного перекладу, проте не за змістом, а за формою.)

11) The girl's shoulder, and her arm right down to **the elbow**, were pressed against his [74, с. 145]. – Плече дівчини та її рука до **самого ліктя** притискалися до його тіла [52, с. 111].

12) ...*the thought of making any physical effort was unbearable* [74, с. 128]. – ...нестерпною була навіть **сама думка** про те, щоб примусити себе зробити якесь фізичне зусилля [52, с. 99].

Особові займенники – це самостійна частина мови, яка семантично виражає категорію особи, тобто вказує на учасників комунікативного акту. Вони замінюють іменники в реченні, позначаючи конкретних осіб (я, ти, він, вона), групи осіб (ми, ви) або невизначену множину осіб (вони). Особові займенники є центром граматичної структури речення, оскільки навколо них будуються відносини між суб'єктом і предикатом. Крім того, вони виконують важливу роль у вираженні відношень між мовцем, слухачем та іншими учасниками комунікації [24, с. 238]. Перекладачі вживають цю категорію займенників при перекладі не часто:

1) *What happened to **the man*** [74, с. 73]? – *І що з **ним** сталося* [52, с. 59]? (Також при перекладі цього речення перекладач вдався до граматичної трансформації зміни частини мови: іменник англійської мови **man** виражається займенником української мови **ним**.)

2) *Of **the three**, it was Rutherford whose appearance had most impressed Winston* [74, с. 97]. – *Із **них трьох** найбільше враження на Вінстона справила зовнішність Рудзерфорда* [52, с. 76].

Заперечні займенники становлять окрему лексико-граматичну категорію, функцією якої є категоричне заперечення існування або наявності осіб, предметів, їхніх ознак чи кількостей. До цієї групи належать слова "ніхто", "ніщо", "ніякий", "нічий", "ніскільки". Морфологічно заперечні займенники утворені від відповідних питальних займенників шляхом додавання частки "ні" із значенням заперечення, що граматично інтегрується в основу займенника. Ця особливість словотворення зумовлює тісний семантичний і граматичний зв'язок між заперечними та питальними займенниками. Заперечні займенники зберігають усі морфологічні ознаки питальних займенників, від яких вони

утворені, зокрема, відмінюються за родами, числами та відмінками. Таким чином, заперечні займенники є важливим засобом вираження заперечення в мові, виконуючи функцію логічного протиставлення та відмежування [24, с. 239].

Варто зазначити, що ця категорія займенника є зовсім непродуктивна при перекладі означеного артикля *the*, а також вкрай рідко використовується при перекладі неозначеного артикля *a/an*: *Of course, this was not in itself **a discovery*** [74, с. 100]. – Звичайно, він не зробив **ніякого відкриття** [52, с. 78].

Для української мови також є актуальним процес *прономіналізації*, тобто переходу слів з інших частин мови до розряду займенників. При цьому слова набувають ознак займенників, втрачаючи свою первинну лексичну значущість і набуваючи узагальненого вказівного значення, як наприклад слово «певний». Найчастіше прономіналізації зазнають числівники, зокрема, "один", "другий", які в контексті можуть набувати функцій вказівних, неозначених чи означальних займенників, вказуючи на певний предмет, його порядковий номер або загальну кількість. Така трансформація слів свідчить про динамічність мовної системи та її здатність до постійних змін [24, с. 247].

При аналізі перекладу нашого опорного художнього тексту ми також віднайшли приклади прономіналізації та використання займенникових слів:

1) *You might dodge successfully for **a while*** [74, с. 24] ... – *Ти можеш **певний час** успішно переховуватися* [52, с. 23] ...

2) *A **number** of 'The Times' which might...have been rewritten a dozen times* [74, с. 51] ... – ***Ціла низка** номерів «Таймсу» ...були переписані десятки разів* [52, с. 43] ...

3) *...even your breathing could be controlled, with **an effort*** [74, с. 100] ... – *...доклавши **певних зусиль**, міг контролювати своє дихання* [52, с. 79] ...

4) *The party histories might still be true, after **a fashion*** [74, с. 116] ... – *До **певної міри** історія Партії могла бути правдивою* [52, с. 90].

5) ...had sprouted up again into **a forest** of poles [74, с. 150] ... – ...потім пустили **цілий ліс** паростків [52, с. 115] ...

6) There were **the armies** of reference clerks [74, с. 54] ... – Були там **цїлі армії** референтів [52, с. 45] ...

7) ...**the couple** concerned gave the impression of being physically attracted to one another [74, с. 83]. – ...складалося враження, що **певна пара** має фізичний потяг одне до одного [52, с. 66] ...

Використання розрядів займенників при перекладі є досить делікатним завданням, яке вимагає глибокого розуміння не лише граматичних структур мов, але й культурних, історичних та контекстуальних особливостей текстів. Щоб правильно передати зміст тексту, перекладач повинен зануритися в його глибинні пласти, зрозуміти авторський задум, контекст, в якому відбуваються події, та відносини між персонажами. З вказаних раніше прикладів, ми можемо проаналізувати іменник *the diary*, який в свою чергу перекладався різними розрядами: присвійним *мій/свій щоденник* та вказівним *цей щоденник*. Проте з частоти вживання розрядів переважає саме присвійний, що відображає ідею тексту та образ цього *щоденника*.

Прислівник, як самостійна незмінна частина мови, відіграє важливу роль у вираженні семантичних відношень у реченні. Виконуючи функцію обставини, прислівник уточнює та конкретизує дію, стан або ознаку, виражену дієсловом, прикметником або іншим прислівником. Семантичні можливості прислівника досить широкі: він може виражати спосіб дії (як?), міру і ступінь прояву ознаки (наскільки?), час (коли?), місце (де?), причину (чому?) та інші обставини. Синтаксична роль прислівника в реченні динамічна і залежить від контексту: він може бути як головним членом речення, так і другорядним. У реченнях без підмета прислівник може виконувати функцію присудка, виражаючи стан або явище. Таким чином, прислівник є важливим засобом уточнення та конкретизації висловлюваної думки, надаючи мовленню виразності та образності [24, с. 283].

Прислівник, як частина мови, також використовується для передачі категорії означеності/неозначеності в україномовному перекладі:

1) *And it was exactly at this moment that **the significant thing** happened* [74, с. 22] ... – *І це відбулося саме тієї миті, коли трапилася **вельми значуща річ*** [52, с. 21] ...

2) *His mother, in her slow, dreamy way, was following **a long way behind** them* [74, с. 41]. – *Його мати, у своїй повільній замріяній манері, йшла за ними **десь далеко позаду*** [52, с. 36].

3) *...he had missed an evening at the Community Centre: **a rash act*** [74, с. 104] ... – *...він пропустив вечір у Громадському Центрі: **досить необачно*** [52, с. 81] ...

4) *...without so much as **a preliminary glance** through the window* [74, с. 126]. – *...не виглянувши **попередньо** у вікно* [52, с. 98].

5) *There had been no difficulties about **the journey*** [74, с. 148]... – ***Подорож сюди** не викликала у нього жодних труднощів* [52, с. 113] ...

Слід наголосити, що під час перекладу лексичні значення виражаються частинами мовами не ізолювано, а в комбінаціях. У наступному прикладі простежуємо вживання прислівника ступеня дії *дещо*, а також використання перекладацької трансформації антонімічного перекладу: *'Stand easy!' barked the instructress, **a little more genially*** [74, с. 44]. – *Вільно! – гарикнула інструкторка **дещо менш напруженим** голосом* [52, с. 38].

У рамках нашого дослідження варто звернути увагу на поєднання артикля, прикметника та іменника в реченні англійською мовою, що в українському перекладі перекладається одним прислівником: *...after **a suitable interval**...he would take the risk of visiting the shop again* [74, с. 126]. – *...**нескоро** знову ризикне відвідати цю крамницю* [52, с. 98] Також це поєднання частин мови може

виражатись цілою дієприслівниковою конструкцією: *He sat down with a friendly smile* [74, с. 141]. – *Приязно уміхаючись, він сів за стіл хлопця* [52, с. 108].

В загальному, *дієприкметники* (особлива морфологічна форма дієслова, що виражає ознаку предмета за дією або станом, поєднуючи в собі лексико-граматичні ознаки дієслова та прикметника) [24, с. 274] та *дієприслівники* (особлива незмінна форма дієслова, що виражає додаткову дію і синтаксично підпорядковується основному дієслову в реченні [24, с. 280], а також відповідні звороти, часто вживаються при перекладі текстів українською мовою:

1) *...began copying a passage into the diary* [74, с. 92] ... – *...почав переписувати до свого щоденника **взятий звідти абзац*** [52, с. 73] ...

2) *...in the assumption that every sound you made was overheard* [74, с. 5] ... – *...будучи **переконаним**, що підслуховується кожне промовлене слово* [52, с. 7] ...

3) *...in spite of the gin, the dull ache in his belly made consecutive thought impossible* [74, с. 129]. – *...попри **винитий джін**, тупий біль у животі не давав можливості послідовно мислити* [52, с. 100].

4) *...just to make sure that the words were really there* [74, с. 136]. – *...просто щоб упевнитися в реальності **написаних там слів*** [52, с. 104].

Частки в англійській та українській мовах є лексико-граматичними елементами, які виконують функцію модуляції, тобто надають додаткові семантичні та стилістичні відтінки основному лексичному значенню. На відміну від сполучників та прийменників, частки не виражають синтаксичних відношень між словами, а впливають на зміст висловлювання на рівні речення або окремих його компонентів. Функції часток в обох мовах включають підкреслення, обмеження, заперечення, а також вираження ставлення мовця до змісту повідомлення. Деякі частки можуть виконувати словотворчу функцію, змінюючи лексичне значення слова. Таким чином, категоріальне значення

часток відіграє важливу роль у формуванні семантики висловлювання та його експресивності.

Значна кількість часток в англійській та українській мовах, а також різноманітність їхніх семантичних функцій дозволяють провести детальну класифікацію цих лексико-граматичних одиниць. Зокрема, в сучасній українській мові спостерігається тенденція до більш широкого використання часток, особливо тих, що виконують підсилювальну та модально-експресивну функції. Така особливість української мови свідчить про її здатність до більш тонкої диференціації значень та вираження нюансів мовлення. [29, с. 268-271] Проте стосовно нашого дослідження ми розглядаємо частку як засіб вираження артиклів у перекладі:

1) *It was said very quietly, almost casually – a statement, not a command* [74, с. 32]. – *Це було вимовлено дуже спокійно, майже мимохіть, – не заклик, **просто твердження*** [52, с. 28].

2) *It was a physical problem that had to be solved* [74, с. 138] ... – *Йому треба було розв'язати **суто технічну проблему*** [52, с. 106] ...

3) *...so as to establish a partial alibi for the evening* [74, с. 128]. – *...щоб забезпечити собі **бодай часткове алібі** на цей вечір* [52, с. 100].

4) *It was exactly the kind of detail that might betray you* [74, с. 36]. – *Це **саме та деталь**, яка може його викрити* [52, с. 31].

5) *It was really the paint that appealed to me* [74, с. 81] ... – *Мене привабила **саме косметика*** [52, с. 64] ...

6) *He remembered thinking at the time: That poor devil is done for* [74, с. 82]. – *Він згадав як **ще тоді** подумав: цей бідолаха довго не протягне* [52, с. 65].

7) *As soon as he saw what the photograph was, and what it meant* [74, с. 100] ... – *Як тільки побачив, **що то за фотографія** і що вона означає...* [52, с. 78]

Аналіз 202 ілюстративних прикладів з 159 сторінок англомовного тексту, 120 сторінок його українського перекладу показав, що категорія детермінації має широкий спектр вираження українською мовою. Ми виділили основні частини мови, що використовувались при перекладі: займенник (77%), прикметник (8%), прислівник (4%), займенникові слова (3%), частка (3%), звороти (2%), числівник (1%) та прикметник (1%). Також варто звернути увагу, що займенник розглядався з точки зору його поділу на розряди: вказівний (49%), присвійний (25%), неозначений (11%), означений (9%), особовий (1%), заперечний (1%) та прономіналізований займенник (4%).

Співвідношення частин мови, які зазвичай зустрічаються у перекладі при відтворенні значень англійських артиклів, подано графічно нижче (Схема 1). Співвідношення розрядів займенників, які мають найвищу частоту використання, ілюструє Схема 2.

Схема 1

Схема 2

Отже, найбільш частотними для вираження значень, що експліковані в англійському тексті через артиклі, є займенники. Прикметники та прислівники займають значно нижчі позиції. Вказівні займенники складають практично половину від загальної кількості розглянутих випадків щодо цієї частини мови.

3.3. Формування навичок вираження категоріальних значень у методиці навчання іноземної мови та перекладу.

Категоріальне значення частини мови – це узагальнене, абстрактне поняття, що виражає спільні для всіх слів певної частини мови семантико-граматичні ознаки, які відрізняють цю частину мови від інших. Саме тому розуміння цих значень є фундаментальним для оволодіння будь-якою іноземною мовою.

Здатність автоматично та безпомилково застосовувати граматичні правила як під час створення власних висловлювань (говоріння, письма), так і під час розуміння чужого мовлення (слухання, читання) завжди вважалася

одним з найважливіших показників рівня володіння іноземною мовою. Ця граматична компетенція, що охоплює як продуктивні, так і рецептивні мовні навички, є невід'ємною частиною загальної мовної компетенції, яка дозволяє людині ефективно спілкуватися іноземною мовою.

Хоча в сучасній методиці викладання іноземних мов існують різноманітні підходи, які намагаються мінімізувати роль безпосереднього вивчення граматичних правил, наприклад, комунікативний метод або метод занурення, значення граматики для формування мовної компетентності особистості залишається незаперечним. Особливо це стосується умов навчання поза межами мовного середовища, де систематичне вивчення граматичних правил може значно полегшити процес оволодіння іноземною мовою [64, с. 174].

Коректне передавання категоріальних значень є одним з ключових аспектів методики викладання перекладу. Це пов'язано з тим, що процес перекладу передбачає не лише точне відтворення лексичних і граматичних елементів оригіналу, але й адекватну інтерпретацію його смислу. Особливу складність становлять імплікатури, які, на відміну від експлікатур, не є явно вираженими в тексті, а виводяться з контексту та знань про світ. Якщо для розуміння експлікатур достатньо мовної компетенції, то для адекватної інтерпретації імплікатур необхідне залучення додаткових когнітивних та культурних знань. Імплікатури, як неявні компоненти смислу, можуть бути виражені на різних лінгвістичних рівнях. Зокрема, в процесі перекладу їх можна маркувати за допомогою граматичних засобів (наприклад, категорія детермінації), лексичних засобів (вибір синонімів, евфемізмів тощо) та стилістичних засобів (метафори, іронія тощо). Вибір конкретного засобу залежить від контексту, комунікативного наміру автора та особливостей цільової мови [68, с. 85-86].

Неповна передача специфічних ознак мови оригіналу в процесі перекладу є багатофакторним явищем. Недостатнє знання лексики та

граматики обох мов, відсутність прямих відповідностей між мовними одиницями, а також різні культурні коди можуть призводити до втрати частини інформації, особливо при передачі імплікатур. Крім того, характер перекладу (письмовий, усний, художній, науковий) також впливає на ступінь повноти передачі смислу. Це стосується насамперед правильності вживання детермінантів, особливо досить поширеного явища неправильного використання артиклів під час здійснення усного перекладу [68, с. 86].

Обов'язковою складовою підготовки фахівців у галузі перекладу є формування вміння адекватно передавати імплікатури – неявні значення, що випливають із тексту. Для ефективного навчання студентів необхідно розробити систему вправ, спрямовану на розвиток загальних і локальних перекладацьких стратегій, які дозволять їм проникнути в глибинні смисли оригіналу та адекватно відтворити їх у тексті перекладу. Зосередження лише на поверхневому рівні аналізу тексту, тобто на лексичному та граматичному рівні, є недостатнім для успішного передавання імплікатур.

Щоб забезпечити точну передачу категоріальних значень, студентам необхідно опанувати алгоритм дій, який включає розпізнавання цих значень в оригіналі, їх класифікацію, пошук відповідних мовних засобів у мові перекладу та їхнє правильне використання. Для автоматизації цього процесу та доведення його до рівня навички необхідно забезпечити регулярне виконання практичних завдань, спрямованих на відпрацювання кожного етапу алгоритму [68, 87].

3.4. Система вправ на набуття навичок відтворення категоріальних значень артикля

Одним із найактуальніших питань сучасної методики викладання перекладу є розробка детальної типології вправ, спрямованих на формування

необхідних навичок і вмінь. Незважаючи на наявність загальних підходів до класифікації вправ (підготовчі, практичні, мовні, операційні, комунікативні), їхня ефективність для розвитку саме перекладацьких компетенцій залишається недостатньо дослідженою. Крім того, існуючі класифікації, як правило, орієнтовані на письмовий переклад і не враховують специфіки усного.

Створюючи систему вправ для навчання перекладу, необхідно враховувати складну структуру цієї діяльності, яка включає як автоматизовані операції навичкового рівня (наприклад, морфологічний та синтаксичний аналіз), так і творчі дії, що вимагають прийняття рішень на рівні умінь (вибір відповідних лексичних засобів, врахування контексту та культурних особливостей). Отже, ефективна система вправ має охоплювати і завдання, спрямовані на формування окремих перекладацьких навичок, і комплексні вправи, що дозволяють інтегрувати ці навички в єдиний перекладацький процес. Такий підхід дозволить забезпечити більш цілісний розвиток перекладацьких компетенцій і підготувати фахівців, здатних виконувати переклади різної складності та тематики [68, с. 141-142].

Процес навчання перекладу є багатограним і включає в себе не лише практичне оволодіння перекладацькими навичками, але й засвоєння теоретичних основ перекладознавства. Студенти повинні володіти низкою умінь та навичок: вміти перекладати, розуміти теоретичні засади цього процесу, знати жанрові особливості різних типів текстів, володіти різноманітними перекладацькими прийомами тощо. З огляду на це, доцільно виділити окрему категорію вправ, які готують студентів до практичної перекладацької діяльності, але не є безпосередньо пов'язані з процесом перекладу.

Підготовчі вправи спрямовані на розвиток загальних навичок і якостей, необхідних для успішної перекладацької діяльності. До них можна віднести вправи на розвиток швидкості мовлення, пам'яті, уваги, а також вправи на

одномовні трансформації тексту (стиснення, розширення, перефразування). Такі вправи сприяють формуванню міцної лінгвістичної бази, розширенню лексичного запасу та покращенню розуміння тексту. Таким чином, можна запропонувати наступну структуру системи вправ для навчання перекладу: А) підготовчі вправи; Б) вправи для формування навичок перекладу; В) вправи для формування умінь перекладу [68, с. 143].

До категорії вправ Типу А можна віднести завдання, які спрямовані на розвиток аналітичних навичок, необхідних для глибокого проникнення в структуру тексту оригіналу та виявлення його особливостей. Такі вправи формують у студентів здатність ідентифікувати домінантні мовні засоби, стилістичні прийоми та визначати оптимальні стратегії перекладу. Серед типових завдань цієї групи можна виділити перекладацький аналіз тексту оригіналу, порівняльний аналіз паралельних текстів, вибір найкращого варіанту перекладу з кількох запропонованих, оцінку якості перекладу, редагування перекладу з обґрунтуванням та одномовні трансформації тексту (перефразування, компресія, антиципація) [68, с. 143-144].

Класифікація вправ для формування перекладацьких навичок (Тип Б) та умінь (Тип В) є досить різноманітною і може здійснюватися за різними критеріями. Одним із таких критеріїв є рівень мовної складності. Так, формування та автоматизація патернів переносу можуть бути спрямовані на різні мовні рівні: фонетичний, морфологічний, синтаксичний, лексичний, семантичний. Наприклад, на лексичному рівні можна виділити вправи для роботи з реаліями, власними назвами, інтернаціоналізмами та псевдоінтернаціоналізмами, що передбачають різні стратегії перекладу. Аналогічно, на синтаксичному рівні можна розрізняти вправи, спрямовані на переклад складних речень з різними типами підрядних конструкцій, непрямою мовою тощо. Крім того, вправи можна класифікувати за типом переносів, які формуються. Наприклад, можна виділити вправи для автоматизації переносу граматичних категорій, лексичних значень,

стилістичних особливостей, культурних реалій та ін. Такий детальний поділ вправ дозволяє створити більш індивідуалізований підхід до навчання перекладу, враховуючи специфічні потреби кожного студента [68, с. 144].

Окремі групи вправ, що розглядаються нами в контексті формування перекладацьких навичок (Тип Б), можуть бути класифіковані не лише за рівнем мовної складності та типом переносів, але й за іншими, більш абстрактними критеріями. Зокрема, багато з цих груп вправ можуть розглядатися як втілення різних типів імплікатур на рівні мови. Імплікатура – це додаткова інформація, яка не виражена явно в тексті, але може бути виведена з контексту та мовних значень. Таким чином, ми можемо виділити групи вправ, спрямовані на розпізнавання та передачу різних типів імплікатур. Наприклад, можна розробити вправи, які вимагають від студента передати імплікатури означеності/неозначеності з української мови на англійську, що часто пов'язано з різними граматичними конструкціями та лексичними засобами в обох мовах.

Крім того, групи вправ можуть диференціюватися залежно від типу перекладацьких трансформацій, які необхідно застосувати для адекватного передачі змісту оригіналу. Можна виділити вправи, спрямовані на формування навичок здійснення лексичних трансформацій (транскодування, конкретизація, генералізація тощо), граматичних трансформацій (перебудова речення, зміна частин мови тощо), стилістичних трансформацій (адаптація до іншого стилю, культури) та ін. Таким чином, класифікація вправ за ознакою імплікатур та типом перекладацьких трансформацій дозволяє створити більш деталізовану та диференційовану систему навчання перекладу, яка враховує не лише формальні характеристики мови, але й більш глибокі смислові аспекти перекладацької діяльності [68, с. 144].

Запропонована структура дозволяє створити більш цілісну систему навчання перекладу, яка враховує як теоретичну, так і практичну складову підготовки фахівців [68, с. 143]

Формування фахової компетентності перекладача – це багатоаспектний процес, який передбачає розвиток широкого спектру знань, умінь та навичок. Одним із ключових компонентів такої компетентності є здатність до глибокого аналізу тексту оригіналу з метою виявлення його домінантних мовних засобів та стилістичних особливостей. На основі цього аналізу перекладач повинен приймати зважені рішення щодо вибору адекватних перекладацьких стратегій.

Важливу роль у процесі перекладу відіграють такі механізми, як перефазування, компресія та антиципація. Кожен з них вимагає від перекладача глибокого розуміння і вміння застосовувати його на практиці. Крім того, сучасний перекладач повинен володіти навичками роботи зі спеціальними інструментами, такими як перекладацький скоропис, що є необхідним для усного послідовного перекладу. Здатність до швидкого читання, редагування власних і чужих текстів, розвинена пам'ять та вміння працювати з різними типами словників і довідкової літератури також є невід'ємними складовими професійної компетентності перекладача.

Особливої уваги заслуговує здатність перекладача до побудови поняттєвих схем у конкретній галузі знань. Це дозволяє йому не тільки точно передавати зміст тексту, але й розуміти його контекст і забезпечувати послідовність викладу. Крім того, вміння створювати власні термінологічні словники є цінним навиком для перекладачів, які працюють у вузькоспеціалізованих галузях.

Таким чином, фаховий перекладач – це багатопрофільний спеціаліст, який володіє не тільки глибокими знаннями в галузі мовознавства, але й має широкий спектр практичних навичок, необхідних для ефективного виконання перекладацьких завдань різного рівня складності.

ВИСНОВКИ

Проблема адекватності перекладу тісно пов'язана з відмінностями в мовних системах. Зокрема, категоріальні значення, такі як детермінація, можуть виражатися різними мовними засобами в синтетичних та аналітичних мовах. Це вимагає від перекладача глибокого розуміння як вихідної, так і цільової мов для забезпечення точного передавання змісту та стилістичних особливостей оригіналу.

Мовна картина світу, відображена в категоріях і формах мови, є предметом дослідження лінгвістики. Граматичні категорії, як складні мовні явища, виражаються системою форм, що знаходяться у певних відношеннях одна до одної. Формальна ознака граматичної категорії визначає її значення.

Категорія в лінгвістиці виступає як абстрактна одиниця, що об'єднує сукупність мовних елементів, які мають спільне значення. Граматична категорія представляє собою універсальне граматичне значення, яке реалізується в конкретних мовних одиницях – грамах. Важливою характеристикою граматичної категорії є її опозиційність, тобто наявність щонайменше двох протиставних членів. Обов'язковість і регулярність вираження граматичних категорій роблять їх фундаментальними для мовної системи.

Семантичні категорії, на відміну від граматичних, відображають більш широке коло значень, включаючи як лінгвістичні, так і позамовні. Вони можуть виражатися різноманітними мовними засобами, включаючи лексику, граматику та інтонацію. Граматичні категорії, як правило, є більш обмеженими за своїм вираженням і часто визначаються формальними ознаками мовних одиниць. Таким чином, граматична категорія можна розглядати як частковий вияв семантичної категорії, що відображає її граматичну формалізацію.

Категорія детермінації, що виражає означеність/неозначеність іменника, демонструє різні способи реалізації в різних мовах. В українській

мові детермінація, як правило, передається лексичними засобами, тобто словами, що несуть самостійне лексичне значення. Це дозволяє віднести її до поняттєвих категорій. В англійській мові, де для вираження означеності/неозначеності використовується система артиклів, детермінація набуває статусу граматичної категорії, оскільки її значення передається формальними засобами.

Частини мови, як класи слів, об'єднують лексичні одиниці за спільними семантичними та граматичними ознаками. Службові слова, такі як артиклі, не мають самостійного лексичного значення, а виконують граматичну функцію, уточнюючи або конкретизуючи значення іменників. Вони входять у тісні синтаксичні зв'язки з іменниками, утворюючи з ними єдині синтаксичні одиниці. Таким чином, артиклі та інші детермінанти є невід'ємною частиною іменникової групи і слугують для вираження різних відношень між предметом і мовцем.

Категорія детермінації, що виражає означеність/неозначеність іменника, є однією з фундаментальних граматичних категорій англійської мови. Її основна функція полягає в тому, щоб передати інформацію про ступінь визначеності референта, тобто об'єкта, про який йдеться в мовленні. Ця інформація виражається за допомогою системи артиклів, серед яких розрізняють означений артикль "the" та неозначений артикль "a". Крім того, в англійській мові існує поняття "нульового артикля", що ускладнює систему і потребує детального аналізу.

Артикль в англійській мові виконує важливу граматичну функцію, визначаючи характер референції іменника. Однак при перекладі з англійської на українську мову виникають певні труднощі, пов'язані з відсутністю прямого відповідника артикля в українській морфологічній системі. Для адекватного передавання значення артикля в українському перекладі використовуються різноманітні лексичні засоби, такі як вказівні займенники, числівники, прикметники та інші.

Аналіз перекладу твору Дж. Орвелла «1984», виконаного В. Шовкуном, демонструє різноманітність прийомів, які використовує перекладач для передачі значень артиклів. Вибір того чи іншого засобу залежить від контексту, стилю викладу та інших факторів.

Проблема передачі категорії детермінації при перекладі з англійської мови на українську мову є актуальною для лінгвістики перекладу. В англійській мові детермінація, як правило, виражається за допомогою артиклів, тоді як в українській мові відсутня аналогічна морфологічна категорія.

Одним з основних засобів передачі значень англійських артиклів в українському перекладі є займенники різних розрядів. Вибір конкретного займенника залежить від контексту, синтаксичної функції та семантики вихідного слова. Часто для передачі значень означеного артикля використовуються вказівні, присвійні та означальні займенники, а для передачі значень неозначеного артикля – неозначені та вказівні займенники.

Аналіз перекладів художніх текстів демонструє, що проблема передачі категорії детермінації є комплексною і вимагає від перекладача глибокого розуміння як вихідної, так і цільової мов. Адекватний переклад передбачає не тільки точне передавання лексичного значення, але й збереження граматичних та стилістичних особливостей оригіналу.

Важливо зазначити, що артиклі в англійській мові виконують не тільки граматичну, але й семантичну функцію, вносячи додаткові відтінки значення. Тому при перекладі необхідно враховувати не тільки формальні характеристики, але й контекстуальні фактори, що впливають на вибір перекладацьких прийомів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Англо-український словник (100 000 слів) / Укл.: Гороть Є. І., Коцюк Л. М., Малімон Л. К., Павлюк А. Б. Вінниця: Нова Книга, 2006. 1700 с.
2. Альошина М. Д. Критерії та принципи визначення адекватності відтворення ідіостилю автора в перекладі. *«Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету»*. Сер.: Філологія. 2018. № 37. С. 54-57.
3. Амеліна С. М. Конотативна еквівалентність у перекладі. Філологічні студії: *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2014. № 11. С.5- 14.
4. Ананко Т. Р. Прагматична адаптація у перекладі художніх творів. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2012. Вип. 25. С. 3-4.
5. Андрієнко Т. П. Переклад як комунікативно-когнітивна діяльність. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки*. 2014. Кн. 3. С. 13-17.
6. Балахтар В. В., Балахтар К.С. Адекватність та еквівалентність перекладу. «Спецпроект: аналіз наукових досліджень» : матер. IV міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2011. С. 28–33.
7. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. К.: Академія, 2004. 344 с.
8. Блін Л. Є. Граматикалізація та функціонування засобів вираження категорії означеності – неозначеності в балто-слов'янських та германських мовах. *Вісник Житомирського державного університету*. Випуск 51. Філологічні науки. С. 162-166.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с. URL: <https://archive.org/details/velykyislovnyk/page/n1/mode/2up>

10. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: вид. «Нова книга», 2003. 160 с.
11. Висоцька Г. В., Мерквіладзе С. Комунікативно-прагматичні засоби досягнення функціональної еквівалентності під час перекладу художнього тексту. 2020. URL: <http://eir.pstu.edu/handle/123456789/27027>
12. Володіна Т. С., Рудківський О. П. Загальна теорія перекладу для першого (бакалаврського) рівня. Навч.-метод. посібник К.: Вид. центр КНЛУ, 2017. 296 с.
13. Глущенко В. А., Ледняк Ю. В., Овчаренко В. М., Рябініна І. М. Граматична будова мови : Навчальний посібник для студентів філологічних факультетів. Слов'янськ : Видавець Маторін Б. І., 2010. 25 с.
14. Гордієнко, Н. М. Поняття перекладацької еквівалентності як центральна проблема теорії художнього перекладу.» Матеріали VIII Міжнародної науковопрактичної конференції «Efektivninastrojemodernichved–2012». Praha: EducationandScience. URL: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/03_2012_gordienko_ponyattia
15. Горпинич В. О. Морфологія української мови : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К. : ВЦ «Академія», 2004. 336 с. (Альма-матер)
16. Грипас О. Ю. Поняття «категорія» в науково-лінгвальному дискурсі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови.* 2013. Вип. 10. С. 139-142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2013_10_36
17. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство : Навчальний посібник Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 288 с.
18. Дробаха О. В. Еквівалентність у сучасному англо-українському перекладі. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного*

- лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія. 2017. Вип. 34. С.195-199.
19. Жмаєва Н., Юхимець С. До питання визначення критеріїв оцінювання адекватності перекладу. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2019. № 29. С. 104-115. URL: <https://doi.org/10.24195/2616-5317-2019-29-9>
20. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози) / Р. П. Зорівчак. Львів: Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. 216 с.
21. Іванова О. Перекладацька еквівалентність і способи її досягнення (Translators equivalence and ways to reach it). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». 2014. Вип. 48. С. 277- 279.
22. Кабалюєва І. М., М. Т. Гутієва. Поняття адекватного перекладу. Способи досягнення адекватності. *Нова наука: Теоретичний і практичний погляд*. 2016. Вип. 4-3. С. 115-118.
23. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В. І. Карабан. Вінниця: Нова Книга, 2001. Ч. 1. 271 с.
24. Караман С.О. Сучасна українська літературна мова : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / С.О. Караман, О.В. Караман, М.Я. Плющ [та ін.]; за ред. С.О. Карамана. К.: Літера ЛТД, 2011. 560 с.
25. Караневич М. Я. Прагматичний аспект перекладу художньої літератури. 2011. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/3003>
26. Кияк Т. Р. Перекладознавство (німецько-український напрям) : підручник для студентів вищ. навч. закл. / Т. Р. Кияк, А. М. Наumenко, О. Д. Огуй. [3-є вид., доп. і перероб.]. Чернівці : ВД «Букрек», 2014. 640 с.
27. Клименко Л. В. Художній переклад як вид міжкультурної комунікації в контексті євроінтеграції. *Літературознавчі студії*. 2015. Вип. 1(1). С. 228-235. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2015_1\(1\)_25](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2015_1(1)_25).
28. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. К. : Фірма «Інкос», 2002. 317 с.

29. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Навчальний посібник. Вінниця : Нова Книга, 2003. 464 с.
30. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця : Нова Книга, 2003. 448с.
31. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. 368 с.
32. Кочерган М. П. Когнітивна лінгвістика // Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [веб-сайт] / гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=7457
33. Криса Б. С. Світоглядні аспекти художнього перекладу. К.: Наукова думка, 1985. 127 с.
34. Кузенко Г. М. Перекладацькі функції та їхня роль у діяльності перекладача. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки»*. 2016. № 6. С. 84 – 86.
35. Курбатова Д. А. Особливості перекладу художнього твору: труднощі та шляхи їх подолання. *Вісник студентського наукового товариства «Ватра» вінницького торговельно-економічного інституту кнтеу*. Вінниця: Видавничо-редакційний. URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/2018/konf18/15.pdf#page=246>
36. Лановик М. Б. Проблеми художнього перекладу як предмет літературознавчої рефлексії : дис... д-ра філол. наук: 10.01.06 – теорія літератури. Т., 2006. 410 с.
37. Лановик М. Теорія відносності художнього перекладу : Літературознавчі проєкції. Тернопіль : Ред.-видавн. відділ ТНПУ, 2006. 470 с.
38. Лещенко О. Конспект лекцій з дисципліни «Порівняльна грамати́ка англійської та української мов» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 035 «Філологія». Кам'янське : ДДТУ, 2023. 70 с.

39. Линтвар О.М. До проблеми художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна.* 2012. № 30. С. 144 –147.
40. Липко О. О. Засоби вираження категорії означеності/неозначеності в англійській мові за допомогою артикля. Житомирський державний університет імені Івана Франка.
41. Логвиненко О.М. Культура перекладу художнього твору: психологічний аспект. Український інформаційний простір : науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв / гол. редактор М.С. Тимошик. К., 2014. Ч. 2. С. 117–122.
42. Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу. К.: Центр учбової літератури, 2009. 304 с.
43. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація. : навч. посіб. / В. М. Манакін. К. : Видавничий центр «Академія», 2012. 288 с
44. Матузкова О. П., Єрмоменко С. В. Основи написання магістерської наукової роботи з перекладознавства: методичний посібник. [3-е вид., випр. і допов.]. Одеса, 2021. 110 с.
45. Мельник О. Ю. Особливості відтворення категорії детермінації при перекладі з англійської на українську мову. *Studia Philologica* : зб. студент. наук. праць / редколегія: О.В. Деменчук, О.В. Константінова, О.І. Павлова [та ін.]. Рівне : РДГУ, 2019. Вип. 3. С. 175 – 181.
46. Мірам Г. Е., Дайнеко В. В. та ін. Основи перекладу = Basic translation. К.: Ельга «Ніка-Центр», 2003. 237 с.
47. Мосієнко О. В. Функції детермінативів сучасної англійської мови: лінгвокогнітивна перспектива. Проблеми семантики, слова, речення та тексту. Вип. 17. К. : Київськ. нац. лінгв. ун-т, 2006. С. 247–252.
48. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську: навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2011. 136 с.

49. Ніконова В. Г. Проблема адекватності перекладу художнього тексту: типи міжмовної мовленнєвої кореляції. 2017. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/1194>
50. Олійник Т. Прагматика перекладу : адекватність перекладу як критерій оцінки його якості / Т. Олійник ; [за ред. В. Т. Сулима, С. Н. Денисенко] // Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методики викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі : [зб. наук. праць]. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. Ч. 1. Лінгвостилістика. Лексична семантика. Фразеологія. С. 271–273., с. 272.
51. Ольховська А. С. Посібник для навчання майбутніх філологів передачі імплікатур тексту оригіналу в усному перекладі з аркуша з української мови на англійську (категорія означеності/неозначеності): Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю „Переклад” (англійська мова). Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 60 с.
52. Орвелл Дж. 1984: роман; з англ. пер. В. Шовкун. К.: Вид-во Жупанського, 2015. 312 с.
53. Основи перекладу: граматичні та лексичні аспекти: Навч. посіб. / За ред. В.К. Шпака. К.: Знання, 2005. 310 с.
54. Пилипенко І. О. Поняття перекладацької еквівалентності як центральна проблема теорії художнього перекладу. 2019. URL: <http://193.138.93.8/handle/BNAU/3728>
55. Пінчук Л. М. Про деякі особливості функціонування артикля в сучасній англійській мові / Л. М. Пінчук, Г. М. Гуніна // Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки. 2008. № 2. С. 51-56. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drgn_2008_2_11
56. Попівчак Н. Відтворення категорії визначеності / невизначеності як проблема перекладу. *Магістерський науковий вісник ТНПУ ім. В. Гнатюка*. 2014. № 21. С. 120 – 121.

57. Пушик Н. В. Особливості перекладу художніх творів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2022. № 54. С. 208 – 211. URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.54.50>
58. Радецька С., Лапіцька Н. Оцінювання якості перекладів наукових текстів : адекватність та еквівалентність як ключові критерії. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених ДДПУ ім. І. Франка». Мовознавство. Літературознавство. Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 36. Т. 3. С. 81 – 86.
59. Радченко Д.Г. До проблеми структурного статусу англійських артиклів / Д.Г. Радченко // *Іноземна філологія*. Львів, 1978. Вип. 52. С. 18–21
60. Савчук Г. В., Дашкова К. В. Особливості перекладу художньої літератури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2018. Т. 2. № 35. С. 79 – 81.
61. Сидорук Г.І., Вступ до перекладознавства: навчальний посібник (англійською мовою). К.: НУБіП України, 2016. 320 с.
62. Сидорук Г. І., Шевчук О. О. Мовностилістичні особливості відтворення художнього тексту українською мовою. *Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис»*. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Filol/article/view/13193>
63. Служинська Л. Б., Гумовська І. М. Артикль як традиційний засіб вираження детермінації в німецькій та англійській мовах. *Наукові записки націон. ун-ту «Острозька академія». Серія «Філологічна» / гол. ред. І. Д. Пасічник. Острог: вид-во нац. ун-ту «Острозька академія»*. 2015. Вип. 58. С. 300-302.
64. Тарнопольський О. Б., Кабанова М. Р. Методика викладання іноземних мов у вищій школі: підручник для студ. мовних спец. закладів вищої освіти. Вінниця : Нова Книга, 2020. 384 с.
65. Удовіченко Г. М. Визначеність / невизначеність як граматична і як прихована функціонально-семантична категорія. *Вісник університету*

- імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки». 2019. № 1 (17). С. 317 – 321. DOI: 10.32342/2523-4463-2019-0-16-34
66. Харітонов І. К. Теоретична грамати́ка сучасної англійської мови. Навч. посібник. Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. 352 с.
67. Цирульник К. Загальні особливості перекладу художнього твору. URL: http://www.vtei.com.ua/konfa/28_02/6/29.pdf
68. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю “Переклад”. Вінниця: Нова Книга, 2013. 376 с.
69. Шагала Л. Б., Климко К.А. Співвідношення засобів вираження категорії детермінації у мовній парі «англійська – українська». Innovative Processes in Language and Literature : Challenges of Times (April 29, 2024, Drohobych-Ottava-Mariupol (Kyiv-Odesa) Karlsruhe: ScientificWorld-NetAkhatAV [in Ukrainian]. С. 153 – 159.
URL: <https://de.promonograph.org/index.php/de/catalog/book/mge04-2024>
70. Шемуда М. Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки*. 2013. Кн. 1. С. 164 – 168.
71. Contrastive Grammar: Theory and Practice = Порівняльна грамати́ка: теорія і практика : навч. посіб. / авт.-сост.: Н. Ф. Гладуш, Н. В. Павлюк; Київ. ун-т. ім. Б. Грінченка; Нац. ун-т «Києво-Могилянська акад.». К., 2019. 296 с.
72. Foley M., Hall D. Advanced Learners’ Grammar. Longman. 2005. 384 p.
73. Jespersen O.A. Essentials of English Grammar. London, 2006. URL: <http://ielts-house.net/Ebook/Grammar/Essentials>
74. Orwell, George. 1984. URL: <http://surl.li/swiyl> (дата звернення: 25.03.2024).
75. Thomson A. J. A Practical English Grammar, 4th edition / A. J. Thomson, A. V.Martinet. Oxford: Oxford University Press, 2008. 383 p.

SUMMARY

With the help of language as a system of signs, society communicates and functions in various spheres, reflecting its spiritual life, history, political and economic relations and other aspects of life. Language is a system of verbal expression of ideas and thoughts and appears in the forms of oral and written speech. In the context of intercultural communication, the role of translated literature is increasingly growing. Therefore, the requirements for the quality of translations and the translator who mediates in such communications are also increasing.

The problem of rendering the meanings of English articles in Ukrainian is one of the key issues in contrastive linguistics and translation theory. The absence of a direct article equivalent in Ukrainian indicates different linguistic world views reflected in the grammatical systems of these languages. An in-depth study of this phenomenon will not only enrich the theoretical interpretation of one of the aspects of translation, but will also contribute to the development of new models of multilingual communication.

The relevance of the master's thesis on article translation is enhanced by the needs of modern society. The growing volume of English-language information in various fields (science, technology, culture) requires translators to have a high level of competence. Developing effective strategies for translating articles and finding ways to express implicit meanings in another language will help improve the quality of translations, which, in its turn, will contribute to more effective communication in intercultural cooperation and the smooth exchange of information.

The purpose of the master's thesis is to study the linguistic mechanisms of expressing the category of definiteness/indefiniteness in the translation of literary texts from English into Ukrainian.

The goal is achieved by solving the following research tasks:

- theoretical substantiation of the concept of the category of certainty/indefiniteness in modern linguistics;
- comparative analysis of the means of expressing certainty/indefiniteness in English and Ukrainian at different linguistic levels;
- determination of semantic and pragmatic functions of English articles;
- analysis of various translation transformations used to convey the category of determination in Ukrainian translation.

The subject area is the analysis of techniques used to adequately convey the meanings of English articles by means of the Ukrainian language system.

The specific topic of the master's research is the category of definiteness/indefiniteness as a linguistic universal and its manifestation in the English-Ukrainian language pair.

The material for the research is represented by a wide range of scientific sources, including encyclopaedic editions, linguistic reference sources and theoretical works on the problem of expressing the categorical meanings of determiners in comparative linguistic studies. The theoretical basis of the work is the scientific research of domestic and foreign linguists and translation scholars.

The illustrative material for the research is George Orwell's novel «1984» and its Ukrainian translation by Viktor Shovkun.

The scientific novelty of the work lies in the analysis of practical translation decisions when conveying the implicit meanings of English articles in a work of fiction by means of the target language, namely Ukrainian. As illustrative material, 202 variants of reproduction of determination meanings from the English source text in comparison with the presentation in the target language were selected.

The results of the study are of considerable **practical value** for understanding the ways of ensuring adequate translation in the practice of training philologists and

professional translators in higher education institutions. The analysed material allows us to understand the specifics of the expression of the category of determination in English and Ukrainian and to select the most accurate linguistic means for conveying implicit meanings. The illustrative material obtained in the course of the study can be effectively used in the educational process to develop the skills of analysis and synthesis necessary for professional translation.

The results of the master's thesis were **presented** at the international scientific conference Innovative Processes in Language and Literature: Challenges of Times (April, 29, 2024, Drohobych-Ottava-Mariupol (Kyiv) - Odesa) and the publication of an article on ‘The Correlation of the Means of Expressing the Category of Determination in the English-Ukrainian Language Pair’ (URL: <https://de.promonograph.org/index.php/de/catalog/book/mge04-2024>).

The paper consists of Introduction, three chapters, Conclusions, List of references and appendixes.

The problem of translation adequacy is closely related to differences in language systems. In particular, categorical meanings, such as determination, can be expressed by different linguistic means in synthetic and analytical languages. This requires a translator to have a deep understanding of both the source and target languages to ensure the accurate conveyance of the meaning and stylistic features of the original.

The linguistic picture of the world reflected in the categories and forms of language is the subject of linguistics. Grammatical categories, as complex linguistic phenomena, are expressed by a system of forms that are in certain relations to each other. The formal feature of a grammatical category determines its meaning.

In linguistics, the category is an abstract notion that unites a set of linguistic elements that have a common meaning. A grammatical category is a universal grammatical meaning that is realised in specific linguistic units - grammars. An important characteristic of a grammatical category is its oppositionality, i.e. the

presence of at least two oppositional members. The mandatory and regular expression of grammatical categories make them fundamental to the language system.

The category of determination, which expresses the definiteness/indefiniteness of a noun, demonstrates different ways of realisation in different languages. In the Ukrainian language, determination is usually conveyed by lexical means, i.e. words that have an independent lexical meaning. This allows us to refer it to conceptual categories. In English, where the article system is used to express certainty/indefiniteness, determination acquires the status of a grammatical category, since its meaning is conveyed by formal means.

Parts of speech, as classes of words, unite lexical items by common semantic and grammatical features. Service words, such as articles, do not have an independent lexical meaning, but perform a grammatical function, clarifying or specifying the meaning of nouns. They have close syntactic relations with nouns, forming single syntactic units with them. Thus, articles and other determiners are an integral part of the noun group and serve to express various relations between the subject and the speaker.

The category of determination, which expresses the definiteness/indefiniteness of a noun, is one of the fundamental grammatical categories of the English language. Its main function is to convey information about the degree of definiteness of the referent, i.e. the object in question. This information is expressed by means of the article system, among which the definite article 'the' and the indefinite article 'a' are distinguished. In addition, the English language has the concept of the 'null article', which complicates the system and requires a detailed analysis.

The article in English performs an important grammatical function, determining the nature of the noun's reference. However, when translating from English into Ukrainian, certain difficulties arise due to the lack of a direct article

equivalent in the Ukrainian morphological system. In order to adequately convey the meaning of the article in the Ukrainian translation, various lexical means are used, such as demonstrative pronouns, numerals, adjectives, etc.

The analysis of the translation of J. Orwell's «1984» by V. Shovkun demonstrates the variety of techniques used by the translator to convey the meaning of articles. The choice of this or that means depends on the context, style of presentation and other factors.

The problem of rendering the category of determination in translation from English into Ukrainian is relevant for translation linguistics. In English, determiners are usually expressed with the help of articles, while Ukrainian does not have a similar morphological category.

One of the main means of conveying the meanings of English articles in Ukrainian translation is pronouns of different categories. The choice of a particular pronoun depends on the context, syntactic function and semantics of the source word.

The analysis of translations of literary texts shows that the problem of conveying the category of determination is complex and requires a deep understanding of both the source and target languages. Adequate translation implies not only accurate transmission of lexical meaning but also preservation of grammatical and stylistic features of the original.

It is important to note that articles in English perform not only a grammatical but also a semantic function, introducing additional shades of meaning. Therefore, when translating, it is necessary to take into account not only formal characteristics, but also contextual factors that influence the choice of translation techniques.

ZUSAMMENFASSUNG

Mit Hilfe der Sprache als Zeichensystem kommuniziert und funktioniert die Gesellschaft in verschiedenen Bereichen und spiegelt ihr geistiges Leben, ihre Geschichte, ihre politischen und wirtschaftlichen Beziehungen und andere Aspekte des Lebens wider. Sprache ist ein System des verbalen Ausdrucks von Ideen und Gedanken und tritt in Form von mündlicher und schriftlicher Rede auf. Im Rahmen der interkulturellen Kommunikation spielt die übersetzte Literatur eine immer größere Rolle. Damit steigen auch die Anforderungen an die Qualität von Übersetzungen und an den Übersetzer, der in dieser Kommunikation vermittelt.

Das Problem der Wiedergabe der Bedeutung englischer Artikel im Ukrainischen ist eine der Schlüsselfragen der kontrastiven Linguistik und der Übersetzungstheorie. Das Fehlen eines direkten Artikeläquivalents im Ukrainischen weist auf unterschiedliche linguistische Weltanschauungen hin, die sich in den grammatischen Systemen dieser Sprachen widerspiegeln. Eine eingehende Untersuchung dieses Phänomens wird nicht nur die theoretische Interpretation eines der Aspekte der Übersetzung bereichern, sondern auch zur Entwicklung neuer Modelle der mehrsprachigen Kommunikation beitragen.

Die Relevanz der Masterarbeit über die Übersetzung von Artikeln wird durch die Bedürfnisse der modernen Gesellschaft noch verstärkt. Das wachsende Volumen englischsprachiger Informationen in verschiedenen Bereichen (Wissenschaft, Technik, Kultur) erfordert von den Übersetzern ein hohes Maß an Kompetenz. Die Entwicklung wirksamer Strategien für die Übersetzung von Artikeln und die Suche nach Möglichkeiten, implizite Bedeutungen in einer anderen Sprache auszudrücken, wird dazu beitragen, die Qualität der Übersetzungen zu verbessern, was wiederum zu einer effektiveren Kommunikation in der interkulturellen Zusammenarbeit und einem reibungslosen Informationsaustausch beitragen wird.

Das Ziel der Masterarbeit ist es, die sprachlichen Mechanismen des Ausdrucks der Kategorie Bestimmtheit/Unbestimmtheit in der Übersetzung literarischer Texte aus dem Englischen ins Ukrainische zu untersuchen.

Die Aufgabe wird durch die Lösung der folgenden Forschungsaufgaben erreicht:

- Theoretische Begründung des Konzepts der Kategorie der Bestimmtheit/Unbestimmtheit in der modernen Linguistik;
- vergleichende Analyse der Ausdrucksmittel von Bestimmtheit/Unbestimmtheit im Englischen und Ukrainischen auf verschiedenen sprachlichen Ebenen;
- Bestimmung der semantischen und pragmatischen Funktionen des englischen Artikels;
- Analyse verschiedener Übersetzungstransformationen, die zur Übertragung der Kategorie der Bestimmtheit in der ukrainischen Übersetzung verwendet werden.

Gegenstand der Forschung ist die Analyse der Techniken, die verwendet werden, um die Bedeutungen englischer Artikel mit Hilfe des ukrainischen Sprachsystems adäquat zu vermitteln.

Gegenstand der Masterarbeit ist die Kategorie der Bestimmtheit/Unbestimmtheit als sprachliche Universalie und ihre Manifestation im englisch-ukrainischen Sprachpaar.

Das Material für die Forschung ist ein breites Spektrum wissenschaftlicher Quellen, darunter enzyklopädische Ausgaben, lexikografische Quellen und theoretische Arbeiten zum Problem des Ausdrucks der kategorialen Bedeutungen von Determinanten in vergleichenden linguistischen Studien. Die theoretische Grundlage der Arbeit bilden wissenschaftliche Untersuchungen in- und ausländischer Linguisten und Übersetzungswissenschaftler.

Das Anschauungsmaterial für die Untersuchung ist George Orwells Roman 1984 und seine ukrainische Übersetzung von Viktor Shovkun.

Die wissenschaftliche Neuheit der Arbeit liegt in der Analyse praktischer Übersetzungsentscheidungen bei der Vermittlung der impliziten Bedeutungen englischer Artikel in einem belletristischen Werk durch die Zielsprache, nämlich Ukrainisch. Als Anschauungsmaterial wurden 202 Varianten der Wiedergabe von Bestimmungsbedeutungen aus dem englischen Ausgangstext im Vergleich mit der Darstellung in der Zielsprache ausgewählt.

Die Ergebnisse der Studie sind von erheblichem praktischen Wert für das Verständnis der Möglichkeiten zur Gewährleistung einer angemessenen Übersetzung in der Praxis der Ausbildung von Philologen und Berufsübersetzern an Hochschulen. Das analysierte Material ermöglicht es uns, die Besonderheiten des Ausdrucks der Kategorie der Entschlossenheit im Englischen und Ukrainischen zu verstehen und die genauesten sprachlichen Mittel für die Vermittlung impliziter Bedeutungen auszuwählen. Das im Rahmen der Studie gewonnene Anschauungsmaterial kann im Bildungsprozess wirksam eingesetzt werden, um die für die professionelle Übersetzung erforderlichen Fähigkeiten der Analyse und Synthese zu entwickeln.

Die Ergebnisse der Masterarbeit wurden durch die Teilnahme an der internationalen wissenschaftlichen Konferenz Innovative Processes in Language and Literature: Challenges of Times (29. April 2024, Drohobych-Ottava-Mariupol (Kyiv) - Odesa) und die Veröffentlichung eines Artikels zum Thema „The Correlation of the Means of Expressing the Category of Determination in the English-Ukrainian Language Pair“ (URL: <https://de.promonograph.org/index.php/de/catalog/book/mge04-2024>).

Die Arbeit besteht aus einer Einleitung, drei Kapiteln, Schlussfolgerungen, einem Literaturverzeichnis und Anhängen.

Das Problem der Übersetzungsadäquanz hängt eng mit den Unterschieden in den Sprachsystemen zusammen. Insbesondere kategoriale Bedeutungen, wie z. B. Bestimmung, können in synthetischen und analytischen Sprachen mit unterschiedlichen sprachlichen Mitteln ausgedrückt werden. Dies setzt voraus, dass der Übersetzer sowohl die Ausgangs- als auch die Zielsprache genau kennt, um die Bedeutung und die stilistischen Merkmale des Originals korrekt wiedergeben zu können.

Das linguistische Bild der Welt, das sich in den Kategorien und Formen der Sprache widerspiegelt, ist Gegenstand der Linguistik. Grammatische Kategorien als komplexe sprachliche Phänomene werden durch ein System von Formen ausgedrückt, die in bestimmten Beziehungen zueinander stehen. Das formale Merkmal einer grammatikalischen Kategorie bestimmt ihre Bedeutung.

In der Linguistik ist eine Kategorie eine abstrakte Einheit, die eine Reihe von sprachlichen Elementen vereint, die eine gemeinsame Bedeutung haben. Eine grammatische Kategorie ist eine universelle grammatische Bedeutung, die in spezifischen sprachlichen Einheiten - Grammatiken - realisiert wird. Ein wichtiges Merkmal einer grammatikalischen Kategorie ist ihre Oppositionalität, d. h. das Vorhandensein von mindestens zwei oppositionellen Mitgliedern. Die zwingende und regelmäßige Ausprägung der grammatischen Kategorien macht sie zu einem grundlegenden Bestandteil des Sprachsystems.

Die Kategorie der Determination, die die Bestimmtheit/Unbestimmtheit eines Substantivs ausdrückt, weist in den verschiedenen Sprachen unterschiedliche Realisierungsweisen auf. Im Ukrainischen wird die Determination in der Regel durch lexikalische Mittel vermittelt, d. h. durch Wörter, die eine eigenständige lexikalische Bedeutung haben. Dies ermöglicht es uns, sie auf begriffliche Kategorien zu beziehen. Im Englischen, wo das Artikelsystem verwendet wird, um Bestimmtheit/Unbestimmtheit auszudrücken, erlangt Determination den Status einer grammatischen Kategorie, da ihre Bedeutung durch formale Mittel vermittelt wird.

Wortarten als Klassen von Wörtern vereinen lexikalische Elemente durch gemeinsame semantische und grammatische Merkmale. Dienstwörter, wie z. B. Artikel, haben keine eigenständige lexikalische Bedeutung, sondern erfüllen eine grammatische Funktion, indem sie die Bedeutung von Substantiven verdeutlichen oder spezifizieren. Sie stehen in enger syntaktischer Beziehung zu den Substantiven und bilden mit diesen eine syntaktische Einheit. So sind Artikel und andere Determinatoren ein fester Bestandteil der Substantivgruppe und dienen dazu, verschiedene Beziehungen zwischen dem Subjekt und dem Sprecher auszudrücken.

Die Kategorie der Determination, die die Bestimmtheit/Unbestimmtheit eines Substantivs ausdrückt, ist eine der grundlegenden grammatischen Kategorien der englischen Sprache. Ihre Hauptfunktion besteht darin, Informationen über den Grad der Bestimmtheit des Referenten, d. h. des fraglichen Objekts, zu vermitteln. Diese Information wird mit Hilfe des Artikelsystems ausgedrückt, wobei zwischen dem bestimmten Artikel „the“ und dem unbestimmten Artikel „a“ unterschieden wird. Darüber hinaus gibt es in der englischen Sprache den Begriff des „Null-Artikels“, der das System verkompliziert und eine detaillierte Analyse erfordert.

Im Englischen erfüllt der Artikel eine wichtige grammatikalische Funktion, indem er die Art der Referenz des Substantivs bestimmt. Bei der Übersetzung aus dem Englischen ins Ukrainische ergeben sich jedoch gewisse Schwierigkeiten, da es im ukrainischen morphologischen System keine direkte Entsprechung für den Artikel gibt. Um die Bedeutung des Artikels in der ukrainischen Übersetzung adäquat wiederzugeben, werden verschiedene lexikalische Mittel wie Demonstrativpronomen, Numerale, Adjektive usw. verwendet.

Die Analyse der Übersetzung von J. Orwells 1984 durch V. Shovkun zeigt die Vielfalt der Techniken, die der Übersetzer verwendet, um die Bedeutung von Artikeln zu vermitteln. Die Wahl dieses oder jenes Mittels hängt vom Kontext, dem Stil der Darstellung und anderen Faktoren ab.

Das Problem der Übertragung der Kategorie Determinativ in der Übersetzung aus dem Englischen ins Ukrainische ist für die Übersetzungslinguistik relevant. Im Englischen werden Determinatoren in der Regel mit Hilfe von Artikeln ausgedrückt, während es im Ukrainischen keine ähnliche morphologische Kategorie gibt.

One of the main means of conveying the meanings of English articles in Ukrainian translation is pronouns of different categories. The choice of a particular pronoun depends on the context, syntactic function and semantics of the source word.

The analysis of translations of literary texts shows that the problem of conveying the category of determination is complex and requires a deep understanding of both the source and target languages. Adequate translation implies not only accurate transmission of lexical meaning but also preservation of grammatical and stylistic features of the original.

It is important to note that articles in English perform not only a grammatical but also a semantic function, introducing additional shades of meaning. Therefore, when translating, it is necessary to take into account not only formal characteristics, but also contextual factors that influence the choice of translation techniques.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПІВВІДНОШЕННЯ ЧАСТИН МОВИ ПРИ ВІДТВОРЕННІ ЗНАЧЕНЬ АРТИКЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕЛАДІ

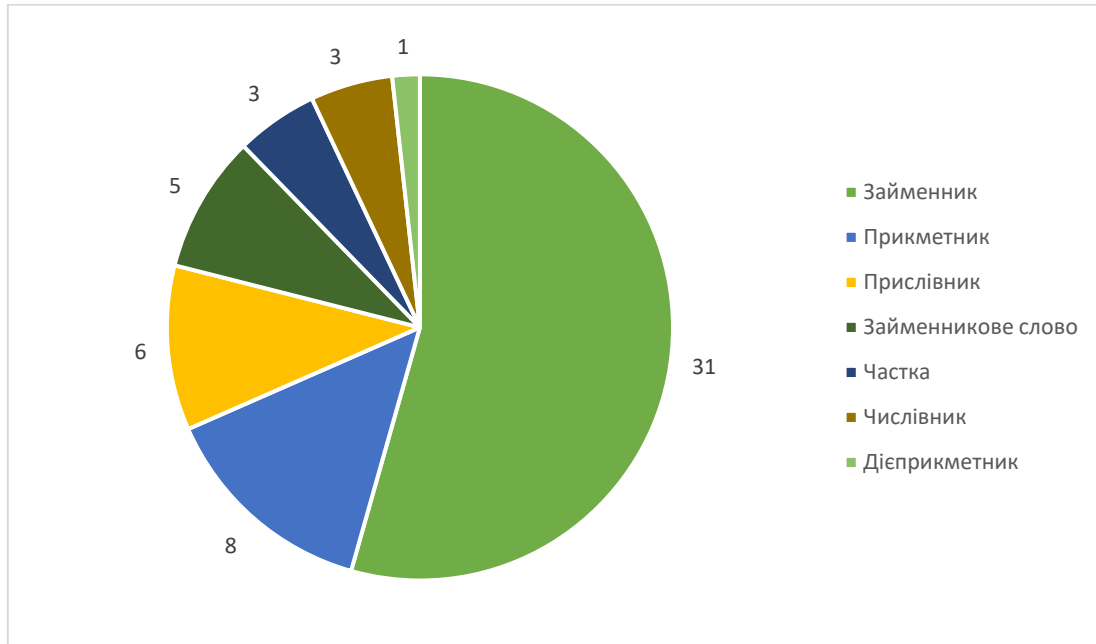

Рис. 1. Схематичне зображення співвідношення частин мови при відтворенні значень неозначеного артикля *a/an* (кількість випадків)

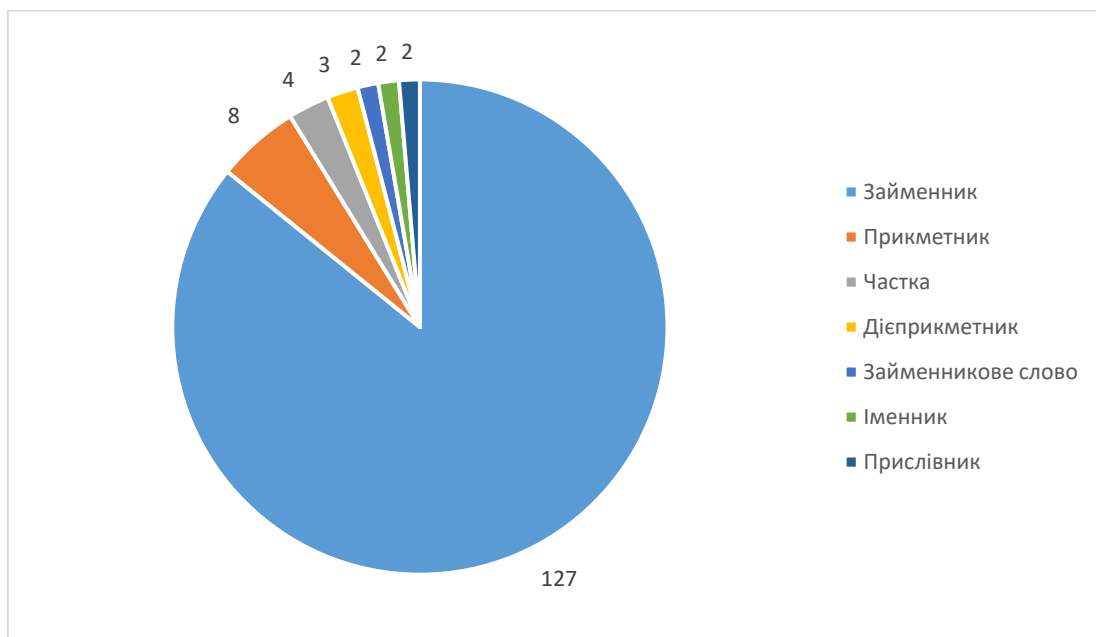

Рис. 2. Схематичне зображення співвідношення частин мови при відтворенні значень означеного артикля *the* (кількість випадків)

ВПРАВИ НА РОЗВИТОК НАВИЧОК ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО КОНТРАСТИВНОГО АНАЛІЗУ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

Вправа 1. Визначте, якою частиною мови відтворено перекладено неозначений артикль *a/an*.

1) *However, it was not the proclamation of a military victory this time, but merely an announcement from the Ministry of Plenty* [74, с. 73]. – *Але цього разу йшлося не про чергову перемогу – це було повідомлення Міністерства Достатку* [52, с. 59].

2) *...it was a fragment of the abolished past, like a fossil bone which turns up in the wrong stratum and destroys a geological theory* [74, с. 100]. – *...фрагмент забороненого минулого, наче викопна кістка, яку знаходять не в тому шарі ґрунту і яка руйнує загальну геологічну теорію* [52, с. 78].

3) *How could you have a slogan like 'freedom is slavery'* [74, с. 68] ... – *Хіба ви зможете зрозуміти таке гасло, як «свобода – це рабство»* [52, с. 55] ...

4) *Half the tobacco promptly fell out on to his tongue, a bitter dust which was difficult to spit out again* [74, с. 130]. – *Половина тютюну швидко висипалася на язик, і годі було виплюнути назад цю гірку пилюку* [52, с. 101].

5) *...his mother's death, nearly thirty years ago, had been tragic and sorrowful in a way that was no longer possible* [74, с. 38]. – *...смерть його матері, яка померла років тридцять тому, в якомусь незбагненному сьогодні сенсі була трагічною й сумною* [52, с. 33].

6) *How could you make appeal to the future when not a trace of you, ..., could physically survive* [74, с. 35]? – *Чи варто звертатися до майбутнього, коли у фізичному розумінні після тебе не залишиться жодного твого сліду* [52, с. 31] ...?

Вправа 2. Визначте, якою частиною мови перекладено означений артикль *the*.

1) *Winston decided that it would not be enough simply to reverse the tendency of Big Brother's speech [74, с. 58]. – Вінстон вирішив, що, вочевидь, було б замало лише поміняти загальне спрямування промови Старшого Брата [52, с. 48].*

2) *Fortunately the piece of work he was engaged on was mere routine, the rectification of a long list of figures, not needing close attention [74, с. 135]. – На щастя, завдання, над яким він зараз працював, було дуже рутинним, звичайною перевіркою цілої низки цифр, де не вимагалось глибокої зосередженості [52, с. 103].*

3) *Party members were supposed not to go into ordinary shops..., but the rule was not strictly kept [74, с. 9] ... – Членам партії не рекомендувалося користуватися звичайними крамницями ..., але цього правила не завжди дотримувалися [52, с. 10] ...*

4) *The largest section of the Records Department, far larger than the one on which Winston worked [74, с. 51] ... – Найбільший відділ Департаменту Записів, набагато більший, аніж той, в якому працював Вінстон [52, с. 43] ...*

5) *Simultaneously with the woman in the basement kitchen he thought of Katharine, his wife [74, с. 82]. – Біля тієї жінки у напівпідвальній кухні він згадав про Катаріну, свою дружину [52, с. 65].*

6) *...he thought of the enormous power arrayed against him, the ease with which any Party intellectual would overthrow him in debate [74, с. 103] ... – Він подумав про ту могутню силу, спрямовану проти нього, про ту легкість, з якою будь-який партійний переможе його в суперечці [52, с. 80] ...*

7) *Whatever was written on the paper, it must have some kind of political meaning [74, с. 135]. – Незалежно від того, що саме написано на тому папірці, мабуть, це мало якесь політичне значення [52, с. 103].*

8) *Instead of being placed, as was normal, in the end wall, where it could command the whole room, it was in the longer wall, opposite the window [74, с. 8]. – Замість звичного розташування на торцевій стіні, звідки у полі його зору опинялася вся кімната, екран був змонтований на довшій стіні, навпроти вікна [52, с. 10].*

9) *At the heart of it, magnified by the curved surface, there was a strange, pink, convoluted object [74, с. 120] ... – У самому його центрі, збільшене вигнутою поверхнею, було щось дивне, рожеве й закручене спіраллю [52, с. 94] ...*

10) *...but precisely because of the extremity of his danger he had lost the power to act [74, с. 129]. – ...але саме через невідворотність небезпеки він утратив саму спроможність діяти [52, с. 100].*

11) *...he had never clearly understood why the huge imposture was undertaken [74, с. 101]. – ...він ніколи до кінця не розумів, навіщо здійснювався цей грандіозний обман [52, с. 79].*

12) *... this was one of the crimes that the accused in the great purges invariably confessed to [74, с. 83] ... – ...це й належало до тих злочинів, у яких незмінно зізнавалися під час великих чисток [52, с. 66] ...*

13) *He had the air of trying to keep what he was saying a secret between himself and the telescreen [74, с. 53]. – Він мав такий вигляд, ніби хотів, аби те, що він сказав, залишилося лише між ним і телеекраном [52, с. 44].*

14) *But even that was a memorable event, in the locked loneliness in which one had to live [74, с. 23]. – ...і навіть це прикметна подія у тій цілковитій самотності, в якій йому доводиться жити [52, с. 22].*